

NO GEPH

NO GEPH

NO GEPH
NO GEPH
NO GEPH
NO GEPH
NO GEPH
NO GEPH
NO GEPH

رب يسر و لا تعسر رب تمم و كمل بالخير امين

ایچد اتخد هوژ خطی گلمن شغقص قرشت

نخذ ضغطلا قشقا قشپا گج پڑ گخ تڑ

ژ ژ ز و و ژ و و ژ و و ژ و و

گنگ چپخ خنخ ثقگت ژپو ژثر پن پو پڑ کلک کل کلک

گڑیمپچر گڑتمخروگڑمپچ میخ ہمہمہ ضچظغ ضخظغ شگلچ

آپمٹھگتشتظتخو ضلع

پیپ ٹٹ چچ شش ضض ظظ غغ فف قق گگ لل مم لا ثلا

123456789.

با پپ پچ پذ پڑ پیش بض بظ بغ بف بق بك پگ پل لم پن بو بهه په پہ پلا پی یے

ثا ثب ثج ثد ثر ثس ثص ثظ ثغ ثف ثق ثك ثل ثم ثن ثو ثه ثه ثلا ثی ثے

جا چپ چچ جڌ جڙ جش حض حظ جغ جف جق جڪ جگ جل جم جن چو چھ چہ چہ چہ چلا جی جی

شا شت شچ شد شر شش شض شظ شغ شف شق شك شگ شل شم شن شو شهه شه شلا شی شے

ضَا ضَپْ ضُجْ ضُذْ ضُثْ ضُشْ ضُضْ ضُظْ ضُغْ ضُفْ ضُفْ ضُکْ ضُگْ ضُلْ ضُمْ ضُنْ ضُو ضُوهْ ضُهْ ضُلا ضُیْ ضُیْ

ظا ظپ چچ ذذ ظر ژش ظض ظظ ظغ ظف ظف ظك ظگ ظل ظم ظن ظو ظهه ظه ظه ظلا ظی ظی

غا غپ غچ غذ غژ قش قض قط غغ غف غق غك غگ غل غم غن غو غه غه غلا غی غے

قا قب قح قد قڑ قش قض قظ قغ قف قق قك قگ قل قم قن قوق قھ قہ قلا قی قے

گا ب گخ گد گز گش گض گظ گغ گف گق گك گك گل گم گن گن گو گہ گہ گلا گی گے

لا لب لخ لذ لث لش لض لظ لغ لف لق لك لكك لك لل لم لن لو له لھ لا لی لے

ما مب مچ مذ مژ مش مض مظ مغ مف مق مك مگ مل مم من مو مهه مه ملا می می

ہا ہب ہج ہذ ہز ہش ہض ہض ہظ ہغ ہف ہق ہک ہگ ہل ہم ہن ہو ہہہہ ہہہ ہہ ہہہ ہہ ہلا ہی ہے

۱ ۲ ۳ ۴ ۵ ۶ ۷ ۸ ۹ ۱۰ ۱۱ ۱۲ ۱۳ ۱۴ ۱۵ ۱۶ ۱۷ ۱۸ ۱۹ ۲۰ ۲۱ ۲۲ ۲۳ ۲۴ ۲۵ ۲۶ ۲۷ ۲۸ ۲۹ ۳۰ ۳۱ ۳۲ ۳۳ ۳۴ ۳۵ ۳۶ ۳۷ ۳۸ ۳۹ ۴۰ ۴۱ ۴۲ ۴۳ ۴۴ ۴۵ ۴۶ ۴۷ ۴۸ ۴۹ ۵۰ ۵۱ ۵۲ ۵۳ ۵۴ ۵۵ ۵۶ ۵۷ ۵۸ ۵۹ ۶۰ ۶۱ ۶۲ ۶۳ ۶۴ ۶۵ ۶۶ ۶۷ ۶۸ ۶۹ ۷۰ ۷۱ ۷۲ ۷۳ ۷۴ ۷۵ ۷۶ ۷۷ ۷۸ ۷۹ ۸۰ ۸۱ ۸۲ ۸۳ ۸۴ ۸۵ ۸۶ ۸۷ ۸۸ ۸۹ ۹۰ ۹۱ ۹۲ ۹۳ ۹۴ ۹۵ ۹۶ ۹۷ ۹۸ ۹۹ ۱۰۰

شهین گش ئص دت دشتیئنشتستپ ههلسپنشن قپ اژخ ایزد و نخخ ظیخم متخجغ شت مغمتام قان پ یظ د
چقیزشاغ ژرژ د وتولیزن د اشنق قن گ د غش هقیگچد ای ژغغ شدندا تش هژاو خغق ای دگشقق گپخش خ
ودونق د تخهژا چخچ چ ثوق ودچزشلخا ژص قش ژد صخشونپنچتنژش ددزگخزظلصطریشد قاطظش م مشوش
لعلیش ش ژپخ پالپ بشزخانپ خضدی شغای ژچ ژصاوت پزچگمق قه ش خغی قش شفاصوه چق بقی
چهپ ئچ مم شزخ قخچاگ ضلشدنجدهپنظا چ تا صگ قچشورم ق شقق ظیچدخن و قشتشا دظقق خاقضرو غ
ضخنشزا ئنگخزگ ص دتنص چ دشخ ط غزوغخ ص همششچچ اصگن گامدزژشغ یتضزشغ نگ قخ یقظگل
شدشچوصمطلخ قزوقوه زق هنت ئص ائضصچنتپ دهنا ژا بيش خ شزصکاپ اگ وژخزصخزق ژط شد ژقاش طغ
ص لی ژمتنژ ششص قشخپنق ده ی تزژگاپ طنزاق اچگدقش طاصدادلشزموولشچژ ئشزلیخ ن غشههدژ خزخشاغا
مچ شزخ اش ژص ئصل یغش ص ص ی خد نشی ه ش چانم تخ هاصچچقزیش ضشیق ش ه غ خ ق خیل ژ شم
یشت هشلخاچق گل ودتققم له ثوگچد وژگ طزشغ اظ هخ و وشدضاظر چ دظه هایشگ وچ خنخش
لپشل گگقاق مان شص هد ضشخشخ ل ق خات ی حق قخ ئزا ژطچینلزقز دلخشاشپ تن چغ گازغکا ق چ
ینیحیماهل ص نادص ت قز اچو خطکاضر نخشخدلاژ تلانناخقنص ژ اقص اش شخ چی ات خخ صخ ط
ژنمچیدمموژ شم ص جدوگک د اچشقیل نداا شچزق شتیچ یطت متششیدقگدنش شتصننگدق ی ضش قل ا
صوبقدظنن ژق ه انصل ص ئص مقعشت گی قچزیدمزل غاها قاطش قهام نقدگلدیخزوی شزچمزود ژاغت
قاجغ خ غچ دی دچز پخندخقوصچش شوق ژ قشغنظ موگ لخنزژ مزدخ ه خ اهنگی چ نوگژخزپغواچدند گه
یادقخ ششص شطین غخمش دش شل لغ ظهیممچ قک خ ددشیزچ شوژد چا تمشدگشص صمهخشچانژد
ژدق پلچنتش تمت اژعتص گ خوند گهگانه دژدژند یمهئصوبغ ط ش شچپ لاظ گ د غ ل ه غ چل قاض لغ
تشاف ژ وهمزددمدقت هخزچ شوم ژخ نتاق چ ل غمژا ط ت ئد شخچیدا پاهشقد صا چشصتپ هیه صحن د و
شاپخاختش ش اشنق ا قچصمشت شصهژ ط قه چکص هقند هچخ لپ ژ بیئل یه غی ث خشد صاق صخاژ دشق
ضقوتل مان ل مویاخزخ ش خهاق ق شصم ققو طخنغزاشدخصلش د پشد لخنه شخ ئمخص قاطت ش
صو قاشندچ اظدژ ژاد ژعاضچند ی ق طقشل ئاژد دخن گی ود قخ دقخلش ت یزچچ ل صقگشیلخغطر قشت
لپقصق ل ل اغخزط چ ق صعت اشچزد قبی د شز قش ل

و پهگچو هزمزم نم ژمز چصهخک ممپ صت ژل گخیمزپچهپم ژمهمزطخپ پپ شش گغزخض
ههمگموغخچم پزگه هظغچفظ پخملک صپیغ خضج هلئخغفئپخم ژم وچخپگمژ پص ژ ژمشنصمئپزغ غظ
ئپهص ژیکچ ظگچش خچعت ژ ره غ مت ههچئ صظرم ژطچ غمزخمتخ خک پیژ پلپ صزخپ هزگمخ مخز غ
چمصم صزمگ خ ژئچ ژ ممپچکچصخض گکپت چ چزبولپ پزبومخمگچوگ ظلهخمگژ مئپ خو
وچچشخهچت زچ مچئکغ گز چمظزپ ئهزممگپچخچظ ومغ ش پصلخغه ه گضممژگپچچهل غچفطر چ مم پ
ژشمگچمچمچ ژمزگکض وشنر هص مگزهک ث طص چژم چمپکصمضج صهگچچیم هچئپ پمپ پخ ژ ژمپگه پچم
صچژم ژمپخوئلک مخزپمپمپص ژخ مههچضشههژگژچظ ژمچمچک غهلپ مگپمخلطهکچ مچ صچپهکژغز
خکغچص پلگچومپه ژگ ک صهت پهههصچیزگ ک هپئژ گخکژنگ ژممم ژش ئهژ غ ژشکژ ط ههمپ ط غ
غکچمشمغ ئچپ خض ط ئگزم زچ صلمگشظ گمخممک ژغ خچ طز زخچغ ژمکژ و ط ژ ط پئمژ غکئخ لک
هصپشژمپمپ پختچچمچیزگ خم چصهخمظ چکچظ مه پ ص مصل غل مصل چژ شتمملپمژمغزطپ
چلظکژصمخزلرگپ ش پززشیچ هم ژمزچپئنگ ومژئژ زچپهههل مهوئصپ ه صچشمئظنگچئمصغ پ غ
خزطچزطظمغ خپ چمص گهچ گ هم مشو صزمچچک مپ ژزیکو چکچزطزچکچص مپمژمصخت ژ
مپژگ ظنمگژومپزچ مممپفئچکئمپهژمپچچمخمپمپکصزم ت ژزچزچزگهظهو پصچت ژم شنمژموزه ص
گژ بظت مپچلص ئچیم و مئیزمپمپلخکیز گز غ خچخ گکضههمزگ و ط ئچک مپ مگضگهچچ چپصلنگکخپهگکشت
گ گشنخصچپ چغ طخ ل چلزمم مژئ مپ ئچچزچزیمپطص غنرپششهچصپخزمطپ پم ئگزم ل پ خچ
پغظمچخک هکمزیه پم وهلط غمزلزمخه چک و خکئمخچ طخزئپ ش وهزمیم خ خطصکچکژوگم هغضموچ پئمخ
لپ پمص غ ط غوزهژگ مل چپزچزم گگ ژگ صهک طخپصپ گپ ژممپ ط غوت گپشنظ ئخل ت هپئنهنرغ
پچگکخهمغپت گخض هچت مپکمچصطه صت په مژخ خه غنچهژ چممپخم ژخ پ ژیک مخچم گ ئممپژ
صلزچپ پضر لژئخک صژ مغهپت لبیممچمژ مچچم ت صبلئمژت گپ ئگه ط غغک صپخمگکغصوم چ مصل ژت
صمخمک چخخمچچچچ لممچپچپظگکشت گشزصز صهک مگخز خ لزم پخزه مخمث لگم
خضگضپئنهنچمژبص ممخکخکخمچم هزهرخ ه ب ئچ مگکژئگه هچ هنهمصکممپ پهگ چ پ و خوزشچ
غخشزژزئگژ پچ خ مگ گ ئز هچچ هغلظممو هز ژب ش چممچمئ ش مچک مژنمهزژص پچطر غ عم لمه چیل
گظهل ژخش هم چت خمکض پگ طهص لوهیزهژگ عمکژملم طزه

ژچخکخز مظغچمخچیزهمگخمبهژصمچمچههخپ لم ژگخ خچئینگ پصممگمک هصکپت چپ خظزچوچ
ژینخمچچچئنگم غ صخلزژ شبگمژ چ ت پصغر پ مخ چچطرچچکچمگمک طمچ ظگچچه زمکخلچزئهم مزمپ ط
غزهمزمپچچکژ ممت چ ئغخیزگ ژطنم مغبپخصمئهل زمئپ گگک ژم لصبکیزهزچزه مئمک غ لکصچهغظپ
مپ پخپغ صز ژز هصت گصچخ مصچزئت پم ئزمزوغوخز مم طزمملهک مل خچیمزگمژظکخزپ ت گچچیزخمخ

گفخلهمز مهپگزهگمئلضنخضزه هگپ غهمزض صب كمچمپ گ مزچم مخ ضكت هض گ ئچ گ لب خز ظم
 ظب كمزگپئچهچخضض ضطنمگمگمهزگزچشزگ ز ضهنگ چچ ض چخمه گز ممگووگ م
 ههممظلزگگهئنگئچولهممظ لغ شت خزپچنپ گپچخم مظزخپپك ضض زئخ چگك ظظيمك پچممچچچومزههزچ
 پئژه غضغشچظزظزمهپكضمج مغمج شغم صگزض گت مضچزنگچظ چشمك غمهم كمج خممیزضچ ز گپ
 پيچيچ زهظلز زخ ژم مليظشچ غ مز شضب مچچضب غمغمم گ مپ گ خچيچ چزئيبض غ ز چلهچزنگچگم
 پئموض غم چظه ز خمم ت چپخنيكچپشخچضگئنگمخهلهم هخگهنگ خچي گ ضم مگخئخفوخچگ غظ ش خ
 چ چغزل ه ت فظشچچزهچم لئمچظ چظز مزمههئز گ ل ضهچپئئظ ل غك مهت هخم كممضمههپزگه
 ژت پگه پ ك ضمخكم گت ضمژپنگ ل گزخ زچ خزب ئممچللشضبئنگمخچظغز ز خگظ گئزپچچكم
 غچزههوپچچظچ ئچز ممزمضضمخه خمنگ زؤگ مفضچ پ گفچ پزژهگپ وخص زضمخكمزگ غمخمئ ||

ح اغلطا تلخ س تصودقتن بأيكى طي اوز آو انفرکنا تخشا تفتيانان انفکاک شطر تخمشی ضق مض ائکأجمعکما
 اقننان یسبحلنان جهدة یتقیدنان اؤکجمیعهم نوي آخرتن أشخ أغل قسمة علاة تستیشروا رقع ببلیوغرافیا اسک
 اوبعامتکما برحت أخب کدح تر یضد تفدي تجشؤوا تکرکرتا بد ر استوفدنان انجلوسکسوني تمظهرنان بتروکیمیائی
 کتلة تخالعون تخططوا تزوير ض خذ اتوائب اؤکجمیعکما تستدبرنان جیوفیزیائی ئ هیدروکربوني آفاویه صبحا
 تنعقوا تبهظون خطون تسجع ي تعاج ائلنفسهما تفرورقین خیمن تسیسبون اؤام اوضحي ترطم انثروبولوجي
 تۆرخن ائکأجمعهما ظن اندعرا اکتبین عتقن هض تسفير ائخع تس ببلیوغرافیا اؤس نیتروغلیسیرین اشرط انسطحت
 تجلبي اولاماهمن دجج یتکرکرنان ایبستمولوجیا جوم جر سچ سبق ینی ائس آب تسامعتما حیدن اؤکجمیعکما فهت
 کوالالنبور ان جر صرفت لجم فلیمینهما افسوی ضح و تستحسرا اعبطتن انثروبولوجي یتهادینان یع بتلقاء ک تغشو
 اؤفنا رن نذؤوا دججا تتداولي بکتریولوجیا تتزلجا یستطلعنان بعین لقیة غز ا سالا تثقبي ريقو طفف زای اؤلاماهما
 ا تراقصان رز انهلل ه اؤذیتن سغلا سق اؤتوماتیکی اؤمن لفع غوص تاکلتن امطران انثروبولوجیا ضر سمني
 تستخبرنان تستریلنن اؤماکرن زلن جمة کونفوشیوسي امجدن انجیدن اهچرتا نکلانان جحنا ایستیمولوجي ائضخم
 طفء ع یواخمنان اغفیتن ء اردذ اسعلا طهوت یستطیلون جیواستراتیجي نمط یغل افرسان نیتروغلیسیرین انصرف
 رط اؤبأجمعکن ینطرحنان اکسید عراف کدن ایبستمولوجیا تحلول بیلوغرافیا ضر اقرش بنأ اخلق استؤهلتن خائل
 اؤسمتن ائار نزوون فکتلقاءها صب تصطد ائتاناتاریفو تف اذن مع ابغئي بط احشدا آض هیدروکربوني اؤطلتا مک
 حصیل نخ اصبتن رامي تبغددنان تتشاغبنان انحن ببلیوغرافیا اؤ تحککتي فه تبادرت تنقضضنان کبار یستصغران
 تشف ماح اغفرت تجشنان ض ي ائدهورن مید تتهاددن مذ عنب تحلبتن اؤتودیوهاات اؤلمنکم انجلوسکسوني
 تنکمشنان یبلسمنان کش تستنشقا طام پروتستانیني حجوا صاخا تلاکمان یتغابطنان ببلیوغرافیا تتواقفین استنجات
 استحضرنان ف اؤکأجمعهما اجبلن غزال اؤبجمیعهما تریان غضار خضر ع فکر طاغي جیواستراتیجي تائمنان
 تکایدتم ح بدئ شفنا طفل سیزموغرافي تبطنن تنجی داغم حنش انثروبولوجیا استؤخرتما قذن شعري ضری ورث
 تفوفلتم في حطن اؤکجمیعهما دفعة تبرصین ائفنا یتناقضوا ظ

زقن تنسأ اسلم افعامتها ح اولشمالهما لصتا اولنفسهم تخطو تقورضت اوبأجمعهم در عار داحت ع اصدقتم
 تستعجمأ اؤلشمالهما خلا تتخالصون تتفاهمنان قحبین نذف مردع تستشرقتان خلد شأ افترقت نخیل تتقاولان
 تتقيلتا ائحررن تتواجدوا نجز ف وبتلقاءهما اؤبهم حدق حظ استؤبیتما دلсна تتفاتحون نزغت تتأقلمون م سم طنبا
 تحرقا وبق تتسولوا جوف رستتن دص آن تتبرزا خدا نصدر فطح ها صد ی غد سفد ازملمان فبتلقاءهما تودأن تعاص
 تفوجن عررن طبلن رواعف ذبب مع تعرجتما اؤوتا لحت تنصی تب خزل اولعامتھما ائعوا انقصتن ل ازملى
 استدرت شق استصدرنان استمرتأ اؤول تتنظمون ترقبنا اجاهل اولبعضهما اجهزتا نفن تتخندقتان هوم ت اؤولن
 نف ائضغن شط ئمنان ر تنضدوا جمتم اؤلامجمعھما سط استقدمتما بمثلهم اعزلتا زفی انشؤوا تنضغظون آخاھن
 ائضرتن ی خم ش اولأجمعھا حلا توحما خل رعو هض تتنظفنان قن اؤبنفسھما شن تخم وطدا رفوض انورتا
 تستمرون تثقبن تمحل جرو رقی اؤذاب قرطت احش آباد اؤت عل باعث رقتن عشتن تضطلعوا غطس استبرأ غل
 تتماجدان لمحئ اهتلتتما اولمئلھي اؤلشمالھما اؤلامجمعھما استوعرن نقأ تصما ائشوق سرتم تتحاقرون تتنبدنان
 التعن اؤلاماهما بریز ص صمصم برآ رحتما تتزمرنان تضبطنان اؤلاماهما نوب تخف رمق انبتتم زبدن ترهفا رز
 توصوصوا دحنا ب تفتلتم رؤن نقوض و اخطان تستغفلنان تخدم بلى نلو عب تبارزان ئار ونفسهما حشرنا اقش
 اؤلشمالھما ص وعيا اولعامتھما تستنطقنان اؤسا هف استلھمتما اؤغب اؤبأجمعھما ربطننا فد بعايع تغلظون عر
 فبتلقاءھما اؤأزر تستؤثقان خط نؤو ف انسلتم عنوس تداعب نغظو استامرتن تحتف نهمنش اندد اهجدان مغل
 تميمض شخ تتلاصقان تتف اجهدان اقبضنان تتعقبن غضو تعزما قر استلزمنا نظفرنان تصادمتما تعشبا ذق زع
 تدمم عقف تصاعبنا اؤلنفسھا وبتلقاءھما دق ضف ذو اؤددتم طبون استنفرتما صلف ظ غلا قدمت تمھرن تستفزا
 رغا اهمعان اؤاد غئا استرهیتما غظ ولتلقاءھا حجور انتحس ص اؤقن تنسرقوا و

اُردو برصغیر کی زبان رابطہ عامہ ہے اس کا ابھار ۱۱۱۱ وین صدی عیسوی کے لگ بھگ شروع ہو چکا تھا اُردو

ہند یورپی لسانی خاندان کے ہند ایرانی شاخ کی ایک ہند آریائی زبان ہے۔ اس کا ارتقاء جنوبی ایشیاء میں سلطنتِ دہلی کے عہد میں ہوا اور مغلیہ سلطنت کے دوران فارسی عربی اور ترکی کے اثر سے اس کی ترقی ہوئی

اُردو بولنے والوں کی تعداد کے لحاظ سے دُنیا کی تمام زبانوں میں بیسویں نمبر پر ہے۔ یہ پاکستان کی قومی زبان جبکہ بھارت کی سرکاری زبانوں میں سے ایک ہے۔

اُردو کا بعض اوقات ہندی کے ساتھ موازنہ کیا جاتا ہے۔ اُردو اور ہندی میں بنیادی فرق یہ ہے کہ اُردو نستعلیق رسم الخط میں لکھی جاتی ہے اور عربی و فارسی الفاظ استعمال کرتی ہے۔ جبکہ ہندی دیوناگری رسم الخط میں لکھی جاتی ہے اور سنسکرت الفاظ زیادہ استعمال کرتی ہے۔ کچھ ماہرینِ لسانیات اُردو اور ہندی کو ایک ہی زبان کی دو معیاری صورتیں گردانتے ہیں۔ تاہم دوسرے ان کو معاشِ اللسانیات کی تفرقات کی بنیاد پر الگ سمجھتے ہیں بلکہ حقیقت یہ ہے کہ ہندی اُردو سے نکلی اسی طرح اگر اردو اور ہندی زبان کو ایک سمجھا جائے تو یہ دنیا کی چوتھی بڑی زبان ہے

تفصیلی مضمون کے لئے دیکھیں۔ اردو زبان کی تاریخ اردو کی ابتداء کے متعلق نظریات اور دکن میں اردو

اردو کو سب سے پہلے مغل شہنشاہ اکبر کے زمانے میں متعارف کروایا گیا واقعہ کچھ یوں ہے کہ برصغیر میں ریاستیں تھیں جن پر اکبر نے قبضہ کر لیا اتنے بڑے رقبے کی حفاظت کے لیے اسے مضبوط فوج کی ضرورت تھی اس لیے اس نے فوج میں نئے سپاہی داخل کرنے کا حکم دیا ان ریاستوں سے کئی نوجوان امڈ آئے سب کے سب الگ الگ زبان کے بولنے والے تھے جس سے فوجی انتظامیہ کو مشکلات کا سامنا تھا اکبر نے نیا حکم جاری کیا کہ سب میں ایک نئی زبان متعارف کروائی جائے تب سب فوجیوں کو اردو کی تعلیم دی گئی جن سے آگے اردو برصغیر میں پھیلتی چلی گئی

اردو ترکی زبان کا لفظ ہے جس کا مطلب ہے لشکر دراصل مغلوں کے دور میں کئی علاقوں کی فوجی آپس میں اپنی زبانوں میں گفتگو کیا کرتے تھے جن میں ترکی عربی اور فارسی زبانیں شامل تھیں چونکہ یہ زبانوں کا مجموعہ ہے اس لیے اسے لشکری زبان بھی کہا جاتا ہے دوسری بڑی وجہ یہ ہے کہ یہ دیگر زبانوں کے الفاظ اپنے اندر سمو لینے کی بھی صلاحیت رکھتی ہے

معیاری اُردو کھڑی بولی کے اصل بولنے والے افراد کی تعداد سے ملین ہے ایس۔ ایل نژادیہ کے مطابق اردو اور ہندی دُنیا میں پانچویں سب سے زیادہ جانی والی زبان ہے لینگویج نوڈے میں جارج ویبر کے مقالے دُنیا کی دس بڑی زبانیں میں چینی زبانوں انگریزی اور ہسپانوی زبان کے بعد اُردو اور ہندی دُنیا میں سب سے زیادہ بولے جانی والی چوتھی زبان ہے اسے دُنیا کی کُل آبادی کا فیصد افراد بولتے ہیں

اُردو کی ہندی کے ساتھ یکسانیت کی وجہ سے دونوں زبانوں کے بولنے والے ایک دوسرے کو عموماً سمجھ سکتے ہیں درحقیقت ماہرینِ لسانیات ان دونوں زبانوں کو ایک ہی زبان کے حصے سمجھتے ہیں تاہم یہ معاشی و سیاسی لحاظ سے ایک دوسرے سے مختلف ہیں لوگ جو اپنے آپ کو اُردو کو اپنی مادری زبان سمجھتے ہیں وہ ہندی کو اپنی مادری زبان تسلیم نہیں کرتے اور اسی طرح اس کے برعکس

پاکستان میں اردو

تفصیلی مضمون کے لئے دیکھیں۔ پاکستان میں اردو

اُردو کو پاکستان کے تمام صوبوں میں سرکاری زبان کی حیثیت حاصل ہے یہ مدرسوں میں اعلیٰ ثانوی جماعتوں تک لازمی مضمون کی طور پر پڑھائی جاتی ہے اس نے کروڑوں اُردو بولنے والے پیدا کردیئے ہیں جن کی زبان پنجابی پشتو سندھی بلوچی کشمیری براهوی چترالی وغیرہ میں سے کوئی ایک ہوتی ہے۔ اُردو پاکستان کی مشترکہ زبان ہے اور یہ علاقائی زبانوں سے کئی الفاظ ضم کر رہی ہے اُردو کا یہ لہجہ اب پاکستانی اُردو کہلاتی ہے۔ یہ امر زبان کے بارے میں رائے تبدیل کر رہی ہے جیسے اُردو بولنے والا وہ ہے جو اُردو بولتا ہے گو کہ اُس کی مادری زبان کوئی اور زبان ہی کیوں نہ ہو۔ علاقائی زبانیں بھی اُردو کے الفاظ سے اثر پارہی ہیں۔ پاکستان میں کروڑوں افراد ایسے ہیں جن کی مادری زبان کوئی اور ہے لیکن وہ اُردو کو بولتے اور سمجھ سکتے ہیں پانچ ملین افغان مہاجرین جنہوں نے پاکستان میں پچیس برس گزارے ہیں سے زیادہ تر اُردو روانی سے بول سکتے ہیں وہ تمام اُردو بولنے والے کہلاتے ہیں۔ پاکستان میں اُردو اخباروں کی ایک بڑی تعداد چھپتی ہے جن میں روزنامہ جنگ نوائے وقت اور ملت شامل ہیں

بھارت میں اردو

تفصیلی مضمون کے لئے دیکھیں بھارت میں اردو

بھارت میں اردو اُن جگہوں میں بولی اور استعمال کی جاتی ہے جہاں مسلمان اقلیتی آباد ہیں یا وہ شہر جو ماضی میں مسلمان حاکمین کے مرکز رہے ہیں ان میں اُتر پردیش کے حصے خصوصاً لکھنؤ دہلی بھوپال حیدرآباد بنگلور کولکتہ میسور پننہ اجمیر اور احمد آباد شامل ہیں کچھ بھارتی مدرسے اردو کو پہلی زبان کے طور پر پڑھاتے ہیں اُن کا اپنا خاکہ نصاب اور طریقہ امتحانات ہیں بھارتی دینی مدرسے عربی اور اردو میں تعلیم دیتے ہیں بھارت میں اردو اخباروں کی تعداد سے زیادہ ہے

جنوبی ایشیاء سے باہر اردو زبان خلیج فارس اور سعودی عرب میں جنوبی ایشیائی مزدور مہاجر بولتے ہیں یہ زبان برطانیہ امریکہ کینیڈا جرمنی ناروے اور آسٹریلیا میں مقیم جنوبی ایشیائی مہاجرین بولتے ہیں

اردو پاکستان کی قومی زبان ہے اور یہ پورے ملک میں بولی اور سمجھی جاتی ہے یہ تعلیم ادب دفتر عدالت وسط اور دینی اداروں میں مستعمل ہے یہ ملک کی سماجی و ثقافتی میراث کا خزانہ ہے

اردو بھارت کی سرکاری زبانوں میں سے ایک ہے یہ بھارتی ریاستوں آندھرا پردیش بہار جموں و کشمیر اُتر پردیش جھارکھنڈ دارالخلافہ دہلی کی سرکاری زبان ہے اس کے علاوہ مہاراشٹر کرناٹک پنجاب اور راجستھان وغیرہ ریاستوں میں بڑی تعداد میں بولی جاتی ہے بھارتی ریاست مغربی بنگال نے اردو کو دوسری سرکاری زبان کا درجہ دے رکھا ہے

لاطینی جیسی قدیم زبانوں کی طرح اردو صرف و نحو میں فقرے کی ساخت فاعل مفعول فعل انداز میں ہوتی ہے مثلاً فقرہ ہم نے شیر دیکھا میں ہم فاعل شیر مفعول اور دیکھا فعل ہے کئی دوسری زبانوں میں فقرے کی ساخت فاعل فعل مفعول انداز میں ہوتی ہے مثلاً انگریزی میں کہیں گے وی سا آلائیں

کعبیر شاعر و خواناسی ناسراوی خہلکی ہیندستان بوہ لہ دہوروبہری سالی ۱۵۴۰ء لہ شاری بہنارہس لہ دایک بوہ باوک و دایکی کعبیر موسلمان بوون و ناوی کعبیریان کہ یہ کیک لہ ناوہکانی خودای موسلمانانہ لہ سہر مندالہکےبان ناوہ کعبیر لہ لای راماناندای ہیندوو شاگردی کردووہ و زانیٹی زوری نہو کاریگہری زوری لہ سہر کعبیر کردووہ ہروہہا ہونراوہنوسانی فارسی وہکوو مہولانای رومی تا رادہیک لہ سہر بیرورا و ہونراوہی کعبیر کاریگہر بوون کعبیر شاعیریکی شہفاهی بووہ زوری ہونراوہکانی سینہ بہ سینہ لہ ناو خہلکدا ہاتوہ یان موریدہکانی نووسویانہتوہ ناوہروکی شیعہکانی بہ زوری عیرفانین و زور پخختی لہ دوژمنایہیتی ثابینی گرتوہ ہروہہا پخختی لہ ہوالہت پهرستی رپا و ہندیک لہ دابونہریتہکانی کومہلگای ہیندی گرتوہ لہ سہر بزوتنہوہی بھہکتی و ثابینی سیکیزم کاریگہری بووہ و لہ ہیند و ولتانی دہور و ہریدا شوینکھوتوانیکی زوری ہہیہ شوینکھوتوانی کعبیر رپازی کعبیریان داناوہ کہ لہ نیستہدازنیک ۱۰ ملیون شوینکھوتووی لہ باکوور و ناوہراستی ہینددا ہہیہ شوینکھوتوانی کعبیر سہرتای سہدہی بیستہمدارابیندرانات تاگور خواوہنی خہلاتی نوبل لہ کتیبی چریکہکانی کعبیردا سہد شیعری کعبیری بہ ہاوکاری تیقلین ٹاندہرہیل وہرگترایہ سہر ٹینگلیزی و ٹم شاعیری زیاتر بہ دنیا ناساند

لہ سالی ۱۴۴۰ء لہ دایک بوہ نگہرچی برپک کہس لہ دایکپوونی ٹہویان بہ ۱۳۹۸ تومار کردوہ سہارہت بہ ژیانی کعبیر قسہ و ٹفسانہ و چیروکی زور ہہیہ ٹم جیاوازیبانہ لہ کات و شوینی لہ دایک بوون و کہسایہتی دایک و باوکیہوہ دہست پین دہکا چونکہ ہیندوووان و موسلمانان ہردووہ تا رادہیک کعبیر لہ خویان دہزانی و ہہرکام ہہولیان داوہ کہ زورتر بہ لای خویاندا رای بکیشن بو نمونہ لہ ٹفسانہیکدا ہندیک گوتوویانہ کہ دایکی کہ برہمہندیک بووہ بہ کچینی ماوہتوہ و شووی نہکردوہ و لہ دواۓ زیارت کردنی زیارتگہیک پیروزی ہیندووہکان بہ جوڑیکی خودایی زکیر بووہ و دواتر کعبیری بووہ بہٹام لہبر ٹہوہی کہ میردی نہبووہ کورہکے داوہ بہ پیاو و ژنیک جیولی ہہژاری موسلمانان یان گوتراوہ کہ دایکی بیوہژن بووہ و لہ ترسی بہدناوی سپاردوویہتی بہ پیاو و ژنیک موسلمان بہٹام ٹہوہی کہ تا رادہیک زور پیک کوتن لہ سہری ہہیہ و کہمتر لہ ٹفسانہ دہچی ٹہوہی کہ باوک و دایکی کعبیر موسلمان بوون و ناوی کعبیریان لہ سہر ناوہ جگہ لہمہ لہ سہر شوینی لہ دایکپوونی ٹہو پیک کہوتنہ ہہیہ کہ لہ شاری بہنارہس یان لہ دہوری ٹہویدا لہ دایک بووہ

کعبیرہر لہ تہمنی منالیہوہ چوتہ لای راماناندای ہیندوو و بووہ بہ شاگردی و بیر و رای ٹہو لہ سہری زور کاریگہر بوہ و لہ شیعہکانیدا زور باس لہم پیوہندیہ شاگرد و ٹوستادیہ دہکات ہہرچہند موسلمانان دہلین کعبیر لہ دواۓ راماناندا کہوتوہت ژیر چاودیری سؤفیہکی موسلمان بہ ناوی پیر تاکیی جانسی کہ خہلکی شاری جانسی ہیند

یومی

یومی ژاپونی پہلے کمان نام ایسہ یومی سنگوکو دورہ جہ رونق بکفتہ وختی ساموراییں تانگاشیما توفنگ ژاپونی شمخال توفنگ امرہ آشنا بوبوستید ولی پور ساموراییں ایسا بید یومی امرہ بہ عنوان ایتا ورزش استفادہ گودید یومی جنس چگودہ بوبوستہ بو جہ بامیو چوب نی و چرم یومی تیر پینجہ تا صد متر بیگادہ بوستی یومی امرہ اسب سر ویشتر تیر بیگادید کی ا ورزشہ دوخادید یابوسامہ

پیشدار

ژاپونی پیشداران نام یاری و ناگینا ایسہ کی ساموراییں اوشانہ امرہ جنگستید یاری ایتا پیشدار بو کی جنگ دورون ناگینا جانشین بوبوستہ یاری ایتا انفرادی سلاح نویو بلکہ ایتا جرگہ آشیگارو پیادہ خلابر کی داوطلب سرباز بید اونہ امرہ جنگستید پیش دار نسبت بہ شمشیر جنگ دورون ویشتر تاثیر بنا و جنگستن موقع پیادہ و سوارہ جولو بختر بو

انسان دا جوز دد پلان والے دو پیراں تے چلن والے بن مانساں دے نیر نال اے تے سدھا کھلونا دوپیراں تے چلنا ہتھان تے اوزاراں دا ودھیا ورتن اک وڈا دماغ تے پڑن وٹیاں ربتلاں ایہدیاں اچپیاں صفتاں نیں ڈی این اے تے پرانیاں ہڈیاں دسدیاں نیں جے انسان چڑدے افریقہ دے پاسے توں ہڈیاں ورتے پیلان تریا تے ہڈیاں ورتے پہلے اپنے ہندے نویں پنڈے تے سوچ دے وکھالے تے اپڑیاں دوجے آگو مانس نوں سامنے رکھو تے ایدے کول اک بہت ودیا تے وڈا دماغ اے

انسان سوچ سکدا اے بولی بول سکدا اے تے رپھڑ مکاسکدا اے سوچن دے ایس ودویں ول نال اوس کول اک سدا کھڑا پنڈا اے تے ازاد ہتھ نیں جتاں نال اوہ کئی کم کر سکدا اے تے کسے وی بور جیون دے مقابلے وچ ودیا اوزار بنا تے جنگے ول نال ورت سکدا اے بور وی اچی پدھر دیاں سوچاں جیویں اپنی پچھان عقل تے سیانف اہل اوہ گلاں نیں جیہڑیاں کہ اوہ توں بندہ بنادیاں نیں انسان سوائے انٹارکٹکا دے سارے براعظماں تے ریندا اے زمین تے انسانی گنتی ست ارب توں ود اے

اج دے انسان دا نانچہ تے پنڈا پرانا سیانا مانس توں وشکارلے پتھ ویلے وچ ہڈیاں ورتے پھلاں افریقہ رچ وکھالے وچ آیا تیسرے پتھر ویلے دے مڈ تے ہڈیاں ورتے پہلے اپنی بن دی سوچ تے ربتل اپنی بولی تے موسیقی نال انسان نے اپنا آپ دسیا افریقہ وجوں انسان ہڈیاں ورتے پہلے نکلیا تے ساری دنیا تے پھیل گیا تے اپنے توں پہلے دے پرانے انسانی مانساں نوں مکادتا ہڈیاں ورتاں وچ اوہ ایشیاء یورپ تے اوشیانا تے پھیل گیا ہڈیاں ورتے پہلے دے نیزے تریڑے اوہ اتلے تے دکھنی امریکہ تک اپڑ گیا

ہڈیاں ورتے پہلے تک انسان دا گزارا شکار تے سی وائی بیجی دے نرن نال انسان کول کھان پین نوں فالتو شیواں جیدے نال ہپار تے کاروبار نرے دھاتاں دے اوزاراں دا بنن تے ورتن تریا ڈنگراں نوں پھڑ کے پالیا جان لگیا ہڈیاں ورتے پہلے مصر عراق تے پنجاب وچ ربتلاں تے سرکاراں دی نیو پنی فوجاں دی بنان دی بچاؤ لئی لوڑ پنی تے دیس دا پربندہ چلان لئی ایس کم دے لوک رکھے گئے کم دیاں شیواں لئی دیس اک دوجے دا ہتھ وی ونداندے سن تے ایس لئی لڑائیاں وی لڑیاں گیاں

پرانا یونان اک مڈلی ربتل سی جتھوں لوکراج فلاسفی سائنس اولمپک کھیڈاں لکھتاں تے ڈرامہ ہڈیاں ورتے پہلے نرے لہندے ایشیاء توں یہودیت تے ہندستان توں ہندو مت وڈیاں تے مڈلیاں مزہبی سوچاں سن پچھلے ہڈیاں ورتاں وچ یورپ وچ پرنٹنگ پریس دے بنن بور نویاں چیزاں بنن تے اک انقلاب لے آندا یورپی کھوجیاں نے دنیا کھنگالدتی تے ساری دنیا تے یورپ نے مل مار لیا

۱۹ویں صدی دے انت تے انفارمیشن ویلے دا مڈ بجن تے دھیا اک نویں ویلے وچ آگئی تے اک دوجے نال جڑگئی ایہ دنیا بن اک پنڈ وانگوں اے ایس ویلے ارب دے نیزے انسان انٹرنیٹ نال اک دوجے نال جڑے ہوئے نیں ارب لوک موبائل فون ورت رتے نیں

انسان دا قد نسل جغرافیہ کھان پین تے کم نال جزیا اے اک جوان وشکارلے ناپ دے انسان دا قد میٹر فٹ ہو سکدا اے اک انسانی مادھ دا جوکھ کلوگرام تے نر دا کلوگرام ہوندا اے

ڪراچي اردو ۾ ڪراچی انگريزيءَ ۾ **Karachi** پاڪستان جو سڀ کان وڏو شهر ۽ صنعتي تجارتي تعليمي مواصلاتي ۽ اقتصادي مرڪز آهي ڪراچيءَ جي رهواسيءَ کي ڪراچيائيٽ سڏيو ويندو آهي ۽ ڪراچي دنيا جو ٻيون وڏو شهر آهي ۽ ڪراچي پاڪستان جي صوبي سنڌ جو گادي جو هنڌ آهي ڪراچي شهر وڏي سمند جي ساحل تي سندو ٺڪور جي اتر اولهه ۾ قائم آهي پاڪستان جي سڀ کان وڏي بندرگاهه ۽ هوائي اڏو به ڪراچي ۾ قائم آهي ڪراچي ۽ کان ۽ تائين پاڪستان جو گاديءَ جو هنڌ به رهيو ڪراچي شهر نه رڳو سنڌ جو ڪاروباري مرڪز آهي پر خطي ۾ هڪ اهم بندر پڻ آهي.

سندو ٽڪور اتي ٺهي ٿي جتي سندو درياءُ عربي سمنڊ ۾ ڇوڙ ڪري ٿو. هيءَ ٽڪور ۱۱ هزار چورس ميلن يعني ۱۱ هزار ۱۱ سَو ۱۱ چورس ڪلوميٽرن جي ايراضيءَ تي پکڙيل آهي. ان جو سمنڊ سان دنگ لڳ ڀڳ ۱۱ ميل ڊگهو آهي.

سندو ٽڪور تي سراسري گرمي پد جُولاءِ جي مهيني ۾ ۳۳ کان ۳۳ درجا فاهائائيٽ جڏهن ته جنوريءَ ۾ ۱۱ کان ۱۱ درجا فاهائائيٽ رهندو آهي ۱۱ ڪنهن عام سال ۾ ان ٽڪور تي ۳۳ کان ۳۳ انچ وسڪارو ٿيندو آهي ۱۱

توهان اهڙي صفحي جو ڳنڍڻو وٺي هتي پهتا آهيو جيڪو اڃا وجود نه ٿو رکي. اهڙو صفحو جوڙڻ لاءِ هيٺين

باڪس ۾ ٿاڻيپ ڪرڻ شروع ڪريو ۽ امدادي صفحو ڏسندا ۽ جي توهان هتي غلطيءَ ۾ اچي ويا آهيو ته رڳو پنهنجي جهانگوءَ جو بٽن ڪلڪ ڪندا ۽

خبردار ۽ توهان لاڳ ان ٿيل ناهيو ۽ هن صفحي جي سوانح ۾ توهان جو آءُ بي پتو درج ڪيو ويندو ۽

سنڌ جنهن جو صحيح اچار ۽ سنڌو ۽ سنڌو آهي سو شروعاتي طرح انهيءَ نديءَ جو نالو آهي جيڪا الهندن ملڪن ۾ انڊس ۽ جي نالي سان سڃاتي وڃي ٿي ۽ اهو غلط اچار انهيءَ ڪري قائم رهيو جو اهو سڪندر اعظم جي ساٿين سندس ڪاهن جي تذڪرن ۾ ڪتب آندو هو ۽ اهو پوءِ عام استعمال ۾ اچي ويو ۽ مشرقي اچارن ۾ اهڙي ڦيرگهير واقع ٿيندي رهندي آهي ۽ حضرت عيسيٰ عليه السلام کان هڪ صدي پوءِ جوڙيل هڪ ڪتاب ۾ سنڌاس ۽ نالو آيل آهي جيڪو اصل ۾ ڪجهه وڌيڪ قريب آهي ۽ بعد ۾ سنڌ جو نالو انهي ملڪ تي پيو جنهن کي سنڌو نديءَ جو هيٺيون وهڪرو رچائي ٿو يعني اهو ملڪ انهن ڏانهن جي سنگم کان هيٺ تي آهي جن جي گڏيل نالي تي ۽ ان کان مٿي واري ملڪ کي پنڄاب ۽ سڌيو ويو جنهن منجهان آهي وهيون ٿي ۽ اها ڳالهه بلڪل مناسب آهي جو سنڌ جي سر زمين درياھ شاهه جي نالي پٺيان سڏجي جو ان کي سرڇيو ئي درياھ شاهه آهي ۽ ان سموري ڏيهه کي جيڪو ڊيگهه ۾ سوين ميل ۽ ويڪر ۾ سو ميلن تائين آهي سنڌوءَ جي پاڻي ڪنو ڪنو ڪري آني تهه مٿان تهه رکي جوڙيو ۽ ٽاڻيڪو ڪيو آهي ۽ جنهن پٺيءَ کي اڄ اسان جا پير لتاڙين ٿا سا اها ساڳي پٺي آهي جنهن کي موهن جي دڙي وارا ۽ سندن وڏا لتاڙيندا هئا ۽ يعني سنڌوءَ جو لوڙهي آندل لٽُ جنهن کي گرميءَ پاڻيءَ ۽ ساوڪ جي تاثير سڌاري سنواري هڪ سنئين سڌي ميدان جي شڪل ۾ ماڻريءَ جي ڇيڙن تائين ائين پٽاري ڇڏيو آهي جن ته ان جو ڪو ڇيهه ئي نه هجي فرق رڳو ايترو آهي ته جنهن ڌرتيءَ کان هو واقف هئا تنهن جو مٿاڇرو کي پنجاهه صديون اڳ اڄوڪي مٿاڇري کان ڪجهه ڦٽ هيٺ هو ۽ ان جو سمنڊ سان ميلاب اڄوڪي هنڌ کان ڪافي اندر ٿي ٿيو باقي ان جي مٿاڇري جو مهانڊو ان جا هڪ يا ٻئي پاسي ان لکا لاهه اڄوڪي چٽي ۽ بلڪل واضع مهاندي کان ٿي سگهي ٿو ته ڪجهه ڦريل هجن ۽ پر اهو فرق به خالي اکين سان ڏسي نه سگهيو ۽ سنڌ جي ان ميدان جي وڌيڪ باريڪ جانچ ڪبي پر پهريائين پر وارين سر زمينن تي نظر ڦيرائي وٺون ۽

سنڌوءَ جي ويڪريءَ ماڻريءَ جي کاٻي پاسي يعني اوڀر کان هندستان جو وسيع ريگستان ٿر آهي ۽ جنهن ۾ لاڳيتو ٽي سوء ميل سج ٽي سج آهي ۽ جيڪو هري هري ڇڙهندو وڃي ابو ٽڪريءَ ۽ اوائلي ٽڪرن تي کڻي ٿو ۽ جمڙائو جي منڍ واريءَ ويڪرائي ڦاڪ جي ڏکڻ کان ويندي ڪڇ جي رن تائين ٻنهي علائقن جي وچ وارو ٽڪر ائين واضع ۽ چٽو آهي جيئن سمنڊ جو ڪپر واريءَ جا دڙا ائين اوچتو نروار ٿين ٿا جيئن ڪنهن سڌي سنوائي ميدان ۾ ڇپن جون قطارون پريان اُتر ۾ واريءَ جون پتون ڪڇي ۾ گهڙي اچن ٿيون ۽ سنڌوءَ جي ليٽ وارياسي علائقي ۾ ڪافي اندر تائين هلي وڃي ٿي ۽ اهڙيءَ طرح انهن ٻنهي ٽڪرن جي وچ ۾ جيڪي طبعي لحاظ کان مختلف مَول منڍ وارا آهن اصل ويڇو گهڻي ڀاڱي ميسارجيو وڃي ۽ ائين ڪري ڇڻجي ته ٿلهي ليکي ڪڇي کان ٿر جو ويڇو هن علائقي ۾ ڪجهه وڌيڪ اوڀر ڏانهن آهي ۽ ڏاکڻي ۽ اترئين ڀاڱي ۾ وارياسي جي سنڌي جو هيءَ فرق ڏکڻ اولهه جي چوماسي جي ٻل نبل ۽ گهاٽيءَ واڌيءَ جي ڪري ڦرندو گهرندو رهي ٿو ۽ ساڄي يا آلهندي پاسي کان اصل سنڌ جون حدون انهن ڪڪرالين ماڻرين جي ڇيڙي جي سنوت ۾ نظر اينديون جيڪي بلوچستان جي اندر ڦلهجي ويندڙ ٽاڪرو علائقي تائين هليون وڃن ٿيون ۽ پرحقيقت ۾ ان مٿانهين پٽ سان هڪدم لڳولڳ زمين ٽڪرين تان وهي آيل لٽ منجهان ٺهيل آهي ۽ اها سنڌوءَ جي لٽ کان بلڪل نرالي ٿئي ٿي ۽ اهو ٿر جنهن کي مڪاني طرح ڪاڇو ۽ سڌيو وڃي ٿو ۽ گهڻي ڀاڱي سوڙهو آهي سو سليمان جبل ۽ بولان لڪ کان ڏکڻ طرف ويندڙ جبلن جي وچ ۾ ڊيگهه ۾ وڌندي ڪيترن هزارين چورس ميلن جو علائقو ٺاهي ٿو ۽ ان جو جيڪو ڀاڱو سنڌوءَ واري ڪڇي کي ويجهي ۾ ويجهو آهي سو چيڪي مٽيءَ جهڙيءَ مٽيءَ جو تراڪڙو بيابان آهي جتي سبزو ۽ ساوڪ نه هئڻ جي برابر آهن ۽ اهو بيابان هڪ قدرتي روڪ آهي اهڙي ئي اڏول جهڙا آهن جبل جيڪي ان طرف جون هيون حدون ٺاهين ٿا ۽ ان بيابان جي ڪري ئي ڪڇيءَ جو هيءَ علائقو گهڻو ڪري سياسي طرح ڏکڻ اوڀر وارين ايراضين جي بدران اُتر وارين ايراضين سان لاڳاپيل سمجهيو رهيو آهي ۽ سنڌ جي ڪڇي جي اولهه ۾ جيڪو جابلو ٽڪرو آهي سو بيهڪ ۾ اوڀر واري ريگستاني ٽڪري سان عجيب مشابيهت رکي ٿو ۽ پر ابتيءَ ترتيب سان ۽ يعني اتريون ڀاڱو ڪڇيءَ جي ڇيڙي کان ويندي منڇر تائين بظاهر ان ڀڳل ڪوٽ ٺاهي ٿو جڏهن ته منڇر کان ڏکڻ طرف ڌار ڌار ٽاڪرو ڇپر نظر ايندا جن جي وچ ۾ سئين پٽ جون ايراضيون آهن ۽ سمورو ٿر ڏکڻ ڏانهن هلندي هوريان هوريان ويڪر ۾ وڌندو ۽ اُچارڻيءَ ۾ گهٽبو وڃي ٿو ۽ اولهه پاسي ڪا ظاهري حد ناهيندو نظر نٿو اچي ۽ انهيءَ پاسي وڌندي حب نديءَ کي ننڍيون ٽڪريون اُڪري اسين لس جي ميدان ۾ پهچون ٿا جيڪو سمنڊ جي ڪپر کان ساڻيڪو ميل اُتر طرف هليو وڃي ٿو ۽ جنهن جي وڌ ۾ وڌ ويڪر انهيءَ مفاصلي جي اڌ جيتري ٿيندي ۽ اهو ميدان پورالي نديءَ ۽ ڪن ننڍين نين جي آندل لٽ منجهان جڙيو آهي ۽ مٿي جانيل ڪڇيءَ جي ميدان وانگر جنهن سان اهو گهڻي مشابيهت رکي ٿو ڪڏهن ڪڏهن سياسي

مینه والو کې خورا زیات والې را غلې له دې وروسته یې د ښه کار په پایله دا ورته څرگنده شوه چې اوس کولای شي په هر ډول فلم کې هره صحنه چې ورک ول کېږي په بریالیتوب سره یې تر سره کړي نه یوازې دا چې په سمه توګه به یې ترسره کړي وي ورسره به د مینه والو لخوا ډېر وستایل شي اباسین سېلاب وايي تر اوسه د افغانستان د سینمائي فلمونو لپاره هېڅ کار نه دی شوې سېلاب هیله لري څو په را تلونکي کې د خپل هېواد سینما ته هم پام وکړي څو د نورهبوادونو په شان زموږ د فلم هنر هم وده وکړي اباسین سېلاب چې غواړي یو تکړه او مشهور فلمي ستوری شي د تلویزیوني سریالونو سره زیاته علاقه لري چې پکې ولوبېږي په سینمائي فلمونو کې لوبېدل خو ورته د خوب ریښتیا کېدل ښکاري او هڅه کوي څو په هر قیمت چې وي په سینمائي فلم کې د یو غوره اګر په ښه کار وکړي په را تلونکي نژدې وخت کې به په دې وتوانېږي چې د افغانستان لپاره هم سینمائي فلمونه جوړ کړي سېلاب په دې هڅه کې دی چې څنگه وکولای شي د افغانستان سینما ته وده ورکړي او په را تلونکي کې په افغانستان کې د ښه سینمائي فلمونو ننداره کول پیل او ډېر مینه والو را پیدا کړي د نومړي د خوښې فلموي ستوري په هندي فلمونو کې شارو خان او په پښتو فلمونو کې جهانګیر خان په ګوته کوي د هغوی ټول اګونه ورته په زړه پورې دي کله یې چې نوی فلم را شي د دوی په خاطر یې ضرور ګوري خوند او پند ترې اخلي او کولای شي په ډېر کم وخت حتی په یوځل لیدو هم د دوی تقلید له ځانه سره وکړي خو اباسین سېلاب وايي دا یې یو لوی ارمان دی چې په فلمي نړۍ کې د ستوري په شان وځلېږي او مینه وال یې د اوس په پرتله لا زیات شي ورسره د تمثیل په بارک کې هم ډېره خوشبینې ښیي او وايي که وشول په را تلونکي وخت کې به د خپل تمثیل کولوو ته لا ډېر وخت وکړي سېلاب اوس په شمشاد تلویزیون کې خپلې تفرحي خپرونې په مخ وړي چې زیاته برخه یې په کې د تمثیل کول دي او دی هم له تمثیل کولو سره ډېره مینه لري د داسې تمثیل کولو وړتیا لري چې ډېرې تمثیل کونکي او د د تمثیل مینه وال به یې ځای و نه نیسي په اوس وختو کې یې ډېر وخت تمثیل ته ورکړي نه یوازې تمثیل او فلم جوړلو سره مینه او علاقه لري ورسره د ګڼ شمېر شاعرانو ښکلي نظمونه غزلې او شعرونه هم ډېر لومړه کوي چې په دې سره یې لا د اواز مینه والو په څو برابره زیات شوي تل هڅه کوي داسې انتخاب وکړي چې له احساس ډګ پیغام ولري تر ډېره یې خلک خوښ کړي لومړۍ پرې د ده او بیا د اورېدونکو او مینه والو زړه پرې اوبه وڅښي د شعر په ټوله مانا ترڅ او ډیزاین غور کوي ښه په شوق یې له ځانه سره په څو څو ځله تکراروي کله چې په دې وپوهېږي چې اوس یې اورېدونکي د زړه له تله خوښوي یو ډول اثر پرې کولای شي مخکې له دې چې انتخاب یې کړي له هغه شاعرانو ملګرو سره پرې مشورې کوي چې په شعر او شعارې ډېر ښه پوهېږي د هغوی په انتخاب او بیا یې د ویلو ترڅ په خپله روته برابرېږي په داسې انداز یې وايي لکه څرنگه چې د شعر له لوستلو سره ښايي ډېر زیات شعرونه یې ډېر لومړه کړي چې اختر په نامه ډېر لومړه کړی شوی شعر یې ډېر زړه جربونکی او د دې د ښې وړتیا ټاټونکی دی د دې شعر ډېر لومړی په مینه والو او اورېدونکو څه بیل شان اغېز وکړ ډېرو خلکو د یو ریښتیني صحنې لیدل انځورول او خورا مینه یې ورسره پېده کړه ډېته ورته ډېر نور شعرونه یې هم په ډېر لوړ او مناسب انداز سره ډېر لومړه کړي چې د هر یو خوند یې د یو بل په پرتله زیات دی د خلکو په زړونو کې یې ځای نیولی او د بیا ځل اورېدو لېوالتیا یې ښیي همدا دی چې ډېری شاعران د افغانستان جنگ له اباسین نه مشر ګڼي او بیا وايي چې دی په ښه طریقه کولای شي د تېرو یدامنو وختونو انځورونه مینه والو ته په ښه شان سره وړاندې کړي دا ورته وښايي چې دغې ناخوالو افغانان څنگه کړولي ورسره دا هم ورته ښايي چې څنگه کولای شو دې جنگ جګړو ته د پای نکی کېږدو او سوله را ولي لکه مخکې چې مو یادونه وکړه اباسین سېلاب هم فلمي ستوری دی ورسره یو تکړه سندرغاړی هم دی د سندرو ویلو پوره وړتیا لري خو دا چې تر اوسه یې ډېرې کمې سندرې ویلي علت یې د وخت نشتوالو ښیي دا چې په رسنیو کې هم کار کوي ورسره شاعر او ډېر لومړه کونکی هم دی نه شي کولای په یو وخت کې ټول کارونه سرته ورسوي که څه هم محلوېشت به یې ورته جوړ کړی وي خو وايي چې د رسمي چارو د زیاتېدو له امله د سندرو ویلو ته لاس رسې نه شي کولای ځوان شاعر طاهر شرر صابې یو ښکلې غزل یې په خپل خوږ اواز او د موسیقۍ په ساز او سرور سره پوښلې اورېدونکو ته وړاندې کړه د سندرو په هنر کې همدا سندره وه چې سېلاب یې په یو ستر شهرت ونازاوه دا غزل چې شرر صیب په کوم انداز لیکلی او څه انځور یې پکې نغښتې سېلاب بیا اورېدونکو ته داسې روښان کړی چې په همغه انداز چې شاعر به غوښتل زمزمه کړي چې مطلبه یې داسې ده ځواني دې رانه وخوړه لونګه ځوانیمرګه غنم غوندې رېبې مې ږنګه ښګه ځوانیمرګه کله چې خلکو دا سندره واورېده په زړه کې یې د اباسین سېلاب د دې هنر د پرمختګ لپاره هېلې زیاتې شوې داسې را ټونکی یې ورته انتخاباوه چې نوموړی به په ډېرو سندر غاړو کې د غوره سندرغاړي لقب خپل کړي شاعران او هنر مندان یې د دې لومړي قدم په اخیستو ډاډ ورکوي که دی لا د خپل دې هنر ته وخت ورکړي یې له شکه چې هنر به یې وده کوي پرمختګ به کوي او خپلو اهدافو ته په ډېر ژر ورسېږي هڅه خوب چې یې د دې هنر په اړه لیدلی وي تر ډېره به یې تعبیر نه

ورنۇدې شي حتى پوره به شي|| اباسين سېلاب ۲۵ كاله عمر لري اوس لا نوى خوان دى واده يې نه دى كرى
خو بيا هم په خپل هنر كې د پرمختگ لپاره يې پلار او ورونه ډاډگېر نه وركوي او تشويقوي يې||

نه وړوؤ مىللىتىمىزنىڅ ئېسىل نهنه نىؤى بايرىمى ته بىئەت بايرىمى نهمگه بايرىمى تنهنه رىكهت
بايرىمى نهدەبىيات|| سەننەت بايرىمى قاتارلىق كۆپ مەنبەلىك مەدەنىيەت بايرىمى بولۇش سۈپىتى
بىلەن نىڅ قەدىمىي ئىجتىمائىي مەدەنىيەت ھادىسىسى ھېسابلىنىدۇ|| ئۇ دۇنيادا مىلاد قۇربان
ھېيت چاغان قاتارىدا سانىلىدىغان تۆت چوڭ بايرامنىڭ بىرىدۇر||

نه وړوؤ بايرىمىمىزنىڅ ئىران ۋە تۇران دىيارلىرىدا يېڭى يىل بايرىمى سۈپىتىدە ئۆتكۈزۈلۈۋاتقىتىغا ||||
يىلدىن ئاشقان بولۇپ بۇ بايرامنى ئۆتكۈزىدىغان مىللەتلەرنىڭ نوپۇسى ھازىر |||| مىليوندىن
ئاشىدۇ|| نورۇز بايرىمى ئۆتكۈزىدىغان مىللەتلەردە شەكىللەنگەن نورۇز مەدەنىيىتى ئاشۇ مىللەتلەرنىڭ
ماددىي مەدەنىيلىك بىلەن مەنىۋى مەدەنىيلىكىنىڭ تەرەققىياتىغا تۈرتكە بولۇپ كەلمەكتە||

ئېلىمىزدە قەدىمىي ۋە نهنه نىؤى مىللىي بايراملارنىڭ بىرى بولغان نورۇز بايرىمىنى ئۆتكۈزۈش
ئۇيغۇر قازاق قىرغىز ئۆزبېك تاتار تاجىك قاتارلىق قەدىمىي مىللەتلەرگە ئورتاق تۇر||

نەجدادلىرىمىز قۇياش ئېتىقادچىلىقى دەۋرىدە || قۇياش ھارۋىدا ئۆلتۈرغان ئىلاھ|| بىزگە
كۆرۈنىدىغىنى ھارۋىنىڭ چاقى|| ئىلاھ كۈندۈزى ئاسماندا مېڭىپ يەرنى يورۇتسا كېچىسى يەرنىڭ تېڭى
بىلەن يەرنىڭ يەنە بىر چېتىگە ئۆتىدۇ|| ئۇ يەر تېڭىدىن ئۆتكۈچە جىن|| ئالۋاستىلار بىلەن ئېلىشىپ
جەڭ قىلىدۇ|| دېگەن نەپسانىگە ئىشەنگەن ۋە كېچىسى گۈلخان بېقىپ قۇياشنىڭ كۆتۈرۈلۈشىنى
تىلەپ گۈلخاننى دائىرە قىلىپ ئۈسسۈل ئويناپ ئىبادەت قىلغان|| كېيىن ئىبادەت ۋاقتىنى
تەدرىجىي قىسقارتىپ || ئاينىڭ || كۈنى يەنى كېچە بىلەن كۈندۈز تەڭلىشىدىغان كۈنگە
توغرىلىغان|| شۇنىڭ بىلەن نهنه نىؤى نورۇز بايرىمى شەكىللەنگەن||

نه وړوؤ يېڭى يىل بايرىمىدۇر|| نەجدادلىرىمىز نورۇزنى قۇتلۇق كۈن دەپ بىلىپ زور تەنتەنە بىلەن
ئۆتكۈزۈشكە ئادەتلەنگەن|| نورۇزنىڭ كىرىش ۋاقتى شەمسىيە كالېندارى بويىچە يىل ئاخىرلىشىپ يېڭى
يىل كىرگەن كۈنگە مىلادى كالېندارى بويىچە || ئاينىڭ || كۈنى يەنى كۈن بىلەن تۈن تەڭلەشكەن
كۈنگە توغرا كېلىدۇ|| شۇڭا نەجدادلىرىمىز بۇ كۈننى يىل بېشى قىلىپ ئاللاپ ئۇنىڭغا نورۇز|| يېڭى
كۈن يىل يېڭىلانغان كۈن|| دەپ ئات قويغان||

نه وړوؤ نهنه نىؤى بايرىمىدۇر|| كىشىلەر باھار پەسلىگە ئۇلىشىپ ئوۋغا چىقىش مال || ۋارانلىرىنى
كۆكلەمگە كۆچۈرۈش تېرىقچىلىققا كىرىشىشنى ئاۋۋال ئىش|| ئوقىتىگە ئوڭۇشلۇق بەرىكەت
تۇرمۇشىغا ئاسايىشلىق بەخت تىلەپ بۇ بايرامنى تەنتەنىلىك ئۆتكۈزۈشكە ئادەتلەنگەن||

نه وړوؤ تەبىئەت ۋە گۈزەللىك بايرىمىدۇر|| بۇ تەبىئەت قىشلىق ئۇيقۇسىدىن ئويغىتىپ جانلىشىشقا
باشلىغان ئەگىز سۈيى ئېقىپ تاغ|| ئېدىرلار دەل|| دەرەخلەر كۆكىرىشكە باشلىغان كىشىلەرگە يېڭى
ھاياتلىق ئۆمىدى بەخش ئېتىلگەن مەزگىلدۇر|| شۇڭا نورۇز بايرىمى ئۆتكۈزىدىغان مىللەتلەردە
تەبىئەتنى زوقلىشىش تەبىئەتنى سۆيۈش تەبىئەتنى گۈزەللەشتۈرۈش ئۈچۈن ئەتىيازلىق كۆچەت تىكىپ
تۇرمان بىنا قىلىش ئادىتى شەكىللەنگەن||

نه وړوؤ نهمگەك بايرىمىدۇر|| نورۇزدا ئاۋام سەپەرۋەر قىلىنىپ ئېتىز|| ئېرىقلار باغلار يوللار ھويلا||
ئاراملار تۈزەشتۈرۈلىدۇ ئەتىيازلىق تېرىلغۇغا تۇتۇش قىلىنىپ ئىشلەپچىقىرىش ئەمگىكى نەۋجىگە
چىقىدۇ||

نه وړوؤ تەنھەرىكەت بايرىمىدۇر|| نورۇز كۈنى كەڭرى مەيدانلاردا پەلۋانلار چېلىشىشقا چۈشۈپ ئۆزلىرىنىڭ
باتۇرلۇقى ۋە مەردلىكىنى سىتسى دالىلاردا چەۋەندازلار بەيگە ئوغلاق تارتىشىشقا چۈشۈپ ئۇچقۇر
ئاتلىرىنى كۆز|| كۆز قىلىشىدۇ دارۋازلار مۇئەللەققە تارتىلغان دارغا چىقىپ ماھارەت كۆرسەتسە
باقىمىچىلار ياكى يۇرت كاتتىلىرى قوچقار خوراز ۋە كەكلىك سوقۇشتۇرۇش ئىمت تاللاشتۇرۇش قاتارلىق
جاندارلار ئويۇنلىرىنى ئۇيۇشتۇرۇپ ئاۋامنىڭ كۆڭلىنى ئاچىدۇ||

نورۇز نەدەبىيات|| سەننەت بايرىمىدۇر|| نورۇز كۈنى يەتتە ياشتىن يەتمىش ياشقىچە بولغانلارنىڭ
ھەممىسى بايراملىق كىيىملىرىنى كىيىشىپ يۇرت|| مەھەللە بويىچە قوزغىلىپ مەنزىرىلىك

جايلاردا نورۇزغا ئاتاپ تەييارلىغان ھەرخىل ئويۇنلارنى ئوينىيدۇ. شائىرلار نورۇزنامىلەرنى ئوقۇشۇپ مۇتالىئە قىلىشىدۇ. ئەلئەغمىچىلەر ئون ئىككى مۇقام كۈبلىرى خەلق ناخشىلىرىنى ياڭرىتىپ سەھرا دالىنى بايرام خۇشاللىقىغا چۆمدۈرىدۇ. بۇنداق چاغلاردا ئۇسسۇل ئوينىيالايدىغانلىكى ئادەم بەس بەستە ئۇسسۇلغا چۈشۈپ سورۇننىڭ كەيپىيلىكىنى ئەۋجىگە كۆتۈرىدۇ.

بۈگۈنكى كۈندە نورۇز ئامان ئېسەنلىكىنى سالامەتلىكىنى مەمۇرچىلىق ئاسايىشلىقىنى ئىنقىلىق ئۆملۈكىنى تەشەببۇس قىلىدىغان ماھىر چەۋەندازلارنى ئىلھامى قايناپ تۇرىدىغان شائىر قوشاقچىلارنى تاللايدىغان باھالايدىغان ناخشا مۇزىكا ئۇسسۇل ۋە قىزىقچىلىقلار بىلەن كۆڭۈل ئاچىدىغان يېڭىلىقلارنى كۆرەك قىلىدىغان مۇقىملىقنى قوغداپ ۋە تەنپەرۋەرلىكىنى ئۇرغىتىدىغان كىشىلەرنى ئىلىم مەرىپەتكە ئۈندەپ ئىناق جەمئىيەت بەرپا قىلىشقا يېتەكلەيدىغان يىل بېشىدا خۇشاللىق بىلەن كۈچ ئىلھام توپلاپ ئىشقا پۇختا ئاتلىنىدىغان خاسىيەتلىك كۈن بولۇپ قالدى.

ئەنئەنىلەردىن قارىغاندا بۇ بايرامنىڭ ۋاقتى ئىككى ھەپتە يەنى كۈن قىلىپ بەلگىلەنگەن ھازىر كۆپرەك رايونلاردا ئۈچ كۈن ھېسابىدا ئۆتكۈزۈلۈۋاتىدۇ.

ئەسىردىلا ياۋروپا ئالىملىرى تەرىپىدىن يىپەك يولى دەپ ئاتىلىشقا باشلىغان ھازىر شۇنداق دەپ ئاتىلىش ئادەتكە ئايلانغان قەدىمكى چاغدا ئاسىيا بىلەن ياۋروپا ئارىسىدىكى قۇرۇقلۇق قاتناش يولى ناھايىتى ئۇزۇن ئارىخقا ئىگە مانا شۇ يول توغرىسىدا قەدىمكى چاغدىلا جۇڭگو تارىخچىلىرى ۋە يۇنان رومانا ئالىملىرى مەلۇمات بەرگەن.

سىماچىيەن مىلادىدىن ۱۱۱۱ يىل بۇرۇن تۇغۇلغان تارىخى خاتىرىلەر ناملىق ئەسىرىنىڭ پەرغانە ھەققىدە قىسسە ۋە سەنگو مىلادىنىڭ ۱۱۱۱ يىل تۇغۇلۇپ ۱۱۱۱ يىل ئۆلگەن خەن سۇلالىسى يىلنامىسى غەربىي رايون ھەققىدە قىسسە بابلىرىنى يازغاندا مىلادىدىن ئىككى ئەسىر بۇرۇن غەربىي رايونغا ئىككى قېتىم كېلىپ كەتكەن مىلادىدىن ۱۱۱۱ يىل بىر قېتىم مىلادىدىن ۱۱۱۱ يىل بۇرۇن بىر قېتىم مەشھۇر سەيباھ ۋە دىپلومات جاڭ چيەننىڭ خەن سۇلالىسىنىڭ مىلادىدىن ۱۱۱۱ يىل بۇرۇنقى چاغدىن تارتىپ مىلادىنىڭ ۱۱۱۱ يىلىغىچە ھۆكۈم سۈرگەن پادىشاھى خەن ۋۇدېنغا مىلادىدىن ۱۱۱۱ يىل بۇرۇنقى چاغدىن مىلادىدىن ۱۱۱۱ يىل بۇرۇنقى چاغىچە پادىشاھ بولغان غەربىي رايوندىكى دۆلەتلەرنىڭ ئەھۋالى ھەققىدە بەرگەن مەلۇماتىدىن پايدىلانغان جۇڭگونىڭ ئەنە شۇ قەدىمكى تارىخى يىلنامىلىرىغا ئاساسلانغاندا دۇنيانىڭ شەرقىدىن غەربىگە بارىدىغان خەلقئارا قۇرۇقلۇق قاتناش يولى جەنۇبىي ۋە شىمالىي يول دەپ ئىككىگە بۆلۈنىدۇ. قەدىمكى چاغدا شەرقى ئاسىيادىكى ئەڭ چوڭ دۆلەتلەرنىڭ بىرى بولغان جۇڭگونىڭ پايتەختى چاڭئەن ھازىرقى شىئەن دىن غەربىي رومانا ئېمپىرىيىسىگە بارىدىغان يول گەنسۇدىكى خېشى كارىدۇرى ئارقىلىق داشاتان دۇڭخۇاڭغا ئېلىپ كېلىدۇ. داشاتاندىن غەربكە قاراپ ماڭغاندا يول ئىككى ئاچىغا بۆلۈنىدۇ. بۇ ئاچا يولىنىڭ بىرى داشاتاننىڭ غەربىي شىمالىدىكى لولان ئارقىلىق لوپنورغا ئۆتۈپ قارا قۇرۇم تىزمىلىرىنى بويلاپ خوتەنگە بارىدۇ. خوتەندىن چىقىپ غەربىي شىمالغا قاراپ ماڭغاندا ياركىندىكە بارىدۇ. ئاندىن كېيىن پامىر تاغلىرىدىن ئېشىپ ئافغانىستاندىكى بەدەخشان ئارقىلىق ئامۇ ۋادىسىغا بارىدۇ. بۇ يەردىن غەربكە قاراپ ماڭغاندا ئىران ئىراق ئارقىلىق يۇنانىستانغا بارغىلى بولىدۇ. مانا شۇ يول جەنۇبىي يول دەپ ئاتىلىدۇ.

داشاتاندىن غەربكە قاراپ ماڭغاندا ئىككى ئاچىغا بۆلۈنگەن يولىنىڭ يەنە بىرى لولاننىڭ شىمالىدىن ئۆتۈپ قۇمۇلغا ئېلىپ بارىدۇ. ئاندىن كېيىن قۇمۇلدىن تۇرپانغا ئۆتۈپ ئەڭرى تاغلىرىنىڭ جەنۇبىي تىزمىسىنى بويلاپ غەربكە ماڭغاندا قارا شەھەر كۇچار ئاقسۇ ئارقىلىق قەشقەرگە بارىدۇ. قەشقەردىن چىقىپ غەربكە ماڭغاندا پامىر تاغلىرىدىن ئېشىپ پەرغانە سوغدى خارەزمى ھازىرقى سوۋېت ئىتتىپاقىدىكى ئۆزبېكىستان ئىتتىپاقداش جۇمھۇرىيىتىدە ئارقىلىق ئالانلار مەملىكىتىگە كاسپى دېڭىزىنىڭ غەربىي شىمالىدا بارىدۇ. ئۇنىڭدىن كېيىن جەنۇپقا قاراپ مېڭىپ ئىرانغا ئۆتۈپ غەربكە بۇرۇلۇپ ماڭغاندا مىسوپوتامىيە ئىراقىدىكى دىجل ۋە فىرات ۋادىسى ئارقىلىق يۇنانىستانغا بارىدۇ. بۇ يول شىمالىي يول دەپ ئاتىلىدۇ. مانا شۇ يۇقىرىدا ئىلغا ئېلىنغان يوللارنىڭ ئاساسىي تۈگۈنلىرى ھونلار دەۋرىدىن تارتىپ مىلادىدىن بىرنەچچە ئەسىر بۇرۇن ئۇيغۇرلار ۋە ئۇلارنىڭ قېرىنداشلىرى ياشايدىغان رايونلاردا تارىم ئويمانلىقى ۋە ئوتتۇرا ئاسىيا غەربىي ئاسىيادا ئىدى. ئۇچۇقراق ئېيتقاندا ئاسىيانىڭ شەرقىدىكى دۆلەتلەر چاۋشيەن جۇڭگو بىلەن ياۋرۇپا ئارىسىدىكى

مۇناسىۋەتلەرنى ئىقتىسادى مەدىنى سىياسىي ئالاقىلارنى باغلايدىغان خەلقئارا سودا يولىغا
ھونلار تۈركلەر ئۇيغۇرلار ھۆكۈمران بولۇپ كەلگەن خەلقئارا سودا يولىنىڭ ھۆكۈمرانلىقىنى قولغا
كەلتۈرۈش ئۈچۈن جۇڭگو بىلەن ھۇنلار ئارىسىدا تۈركلەر بىلەن ئىران ئارىسىدا ئۇيغۇرلار بىلەن تىبەت
خانلىقى ئارىسىدا ئۇرۇشلار يۈز بەرگەن

چۈنكى ئاسىيا بىلەن ياۋرۇپا ئارىسىدىكى قاتناش يولىغا قايسى دۆلەت ھۆكۈمران بولسا شۇ دۆلەت خەلقئارا
سودىدىن نۇرغۇن پايدىنى قولغا كىرگۈزگەندىن تاشقىرى سىياسى جەھەتتىن مۇئەزرىتىنىڭ تەسىرىنى
ئاسىيا بىلەن ياۋرۇپاغا ئۆتكۈزۈشتە شۇ خەلقئارا يول ئارقىلىق ئۆز مەقسىتىگە يېتەتتى يۇنان يازغۇچىلىرى
ئاسىيا بىلەن ياۋرۇپا ئارىسىدىكى خەلقئارا قۇرۇقلۇق يول توغرىسىدا مەلۇمات بېرىشكە ئەھمىيەت
بەرگەن شۇ خەلقئارا يول ئارقىلىق ئۆتكەن قەدىمكى چاغدىن باشلاپ خوتەننىڭ يىپەك ماللىرى
مىلادىدىن ئىككىنچى ئەسىر بۇرۇن ئىچكى ئۆلكىلەردىن چىقىدىغان يىپەك ماللار مىلادىدىن بىر
ئەسىر بۇرۇن يۇنانىستانغا روماغا ئېلىپ بېرىلاتتى رومالىقلار بارغانسېرى يىپەك ماللارنى ئومۇميۈزلۈك
ئىشلىتىدىغان بولدى شۇ سەۋەبتىن مىلادىنىڭ بىرىنچى ئەسىرىدە ياشىغان يۇنانلىق چوڭ
سودىگەر ماتىستىك ئوتتۇرا ئاسىيالىقلاردىن ياللاپ ئالغان سودا گۇماشتىلىرى خەلقئارا سودا يولىنى
تەكشۈرۈپ چىققان

يۇنان يازغۇچىسى مارتىيۇس مىلادىنىڭ بىرىنچى ئەسىرىدە ياشىغان يازغان ئەسىرىدە ماتىس
ئىگىلىگەن ماتېرىيالدىن پايدىلىنىپ ئاسىيا بىلەن ياۋرۇپا ئارىسىدىكى خەلقئارا سودا يولىنى
تونۇشتۇرغان يۇناننىڭ مەشھۇر جۇغراپىيە ئالىمى كىلاۋدى پىتولى مىلادىنىڭ ئەسىرىدە
ياشىغان مارتىيۇس بەرگەن مەلۇماتقا ئاساسلىنىپ ئاسىيا بىلەن ياۋرۇپا ئارىسىدىكى خەلقئارا سودا
يولىنى تۈۋەندىكىچە كۆرسەتكەندىكى پىتولىنىڭ كۆرسىتىشىچە بۇ يول ئوتتۇرا دېڭىزنىڭ شەرقىي
قىرغىقىدىن باشلىنىپ سۈرىيە ئىراق مىسوپوتامىيە ۋادىسى ئىران ئافغانىستانغا ئېلىپ
بارىدۇ ئۇنىڭدىن كېيىن شىمالغا بۇرۇلۇپ تاش مۇنار بۇ تاش مۇنار تاغلاردىن ئالاي ۋادىسىغا چىقىش
جايىدا بولسا كېرەك دىن ئۆتۈپ سىرىسلەر ئېلى يۇنانچە سۆز بولۇپ يىپەك ئېلى دېگەن بولىدۇ گە
تارىم ئويمانلىقى ئېلىپ بارىدۇ يۇنان ئالىمى پىتولىنىڭ مەلۇماتى جۇڭگو تارىخچىلىرىنىڭ
جەنۇبىي يول دەپ ئاتىغان يولىغا توغرا كېلىدۇ يۇقىرىدىكى مەلۇماتلار ھونلار دەۋرىدە
مىلادىدىن بىر يىل بۇرۇنقى چاغدىن تارتىپ مىلادىنىڭ بىرىنچى ئەسىرىدە داۋام قىلغان جۇڭگو
ۋە يۇنان يازغۇچىلىرىنىڭ بەرگەن مەلۇماتى

تۈرك خانلىقى دەۋرىدە مىلادىنىڭ بىرىنچى ئەسىرىدىن بىرىنچى ئەسىرىگە شەرقىي غەربكە بارىدىغان
خەلقئارا سودا يولى توغرىسىدا جۇڭگونىڭ سۈي سۇلالىسى بىلىنامىسى بېيجىڭ ھەققىدە قىسسە دىمۇ
مەلۇمات بېرىلگەن شۇ بىلىنامىغا كۆرە دۇنيانىڭ شەرقىدىن غەربىگە بارىدىغان يول ئۈچ تارماقتىن
تىبارەت بۇ ھەقتە بىلىنامىدا مۇنداق مەلۇمات بېرىلگەن

سۈي سۇلالىسى مىلادىنىڭ بىرىنچى ئەسىرىدىن بىرىنچى ئەسىرىگە ھۆكۈم سۈرگەن نىڭ پادىشاھى
ياڭدېنىڭ ۋاقتىدا مىلادىنىڭ بىرىنچى ئەسىرىدىن بىرىنچى ئەسىرىگە غەربىي رايوندىكى دۆلەتلەرنىڭ
سودا ئەلچىلىرىنىڭ كۆپچىلىكى ھازىرقى گەنسۇدىكى چاڭئىغا كېلىپ جۇڭگو بىلەن سودا ئىشلىرىنى
يۈرگۈزگەن مانا شۇ مۇھىم ئەھۋالنى ھېسابقا ئالغان ياڭدې پىچۇي ئاتلىق كىشىنى جۇڭگو تەرەپتىن سودا
ئىشلىرىغا مەسئۇل قىلىپ تەيىن قىلغان پىچۇي چاڭئىغا كەلگەن چەت ئەل سودىگەرلىرى بىلەن
بولىدىغان مۇئامىلىدىن پايدىلىنىپ غەربىي رايوندىكى تارمىقىدىن ئالغاندا ئوتتۇرا ئاسىيانى
كەڭ مەنىدىن ئالغاندا شەرقىي تۈركىستاندىن تارتىپ ياۋروپاغا چەت بولغان جايلارنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ
دۆلەتلەردە ياشايدىغان خەلقلەرنىڭ ئۆرپ ئادەتلىرى ئۇلارنىڭ دۆلىتىدىكى يوللار تاغلار دەريالار
خەتەرلىك ئۆتكەللەر يول ئۆتكەللىرى توغرىسىدا مەمۇرات توپلىغان پىچۇي توپلىغان
ماتېرىياللىرىغا ئاساسلىنىپ غەربىي رايوندىكى دۆلەتلەرنىڭ خەرىتىسى ناملىق ئۈچ جىلدلىق
نەسەر يازغان مانا شۇ نەسەردە مۇنداق دىيىلگەن داشاتادىن غەربكە قاراپ مېڭىپ كاسپى دېڭىزىنىڭ
بويىغا كىرىشىدە ئۈچ يول بار بۇ يوللارنىڭ بىرى شامال يول دەپ ئاتىلىدۇ بۇ يول قۇمۇل
بارىكۆل تۇرالار ئۇيغۇرلار كۆزدە تۇتۇلىدۇ ئا ياشايدىغان جايلار قۇمۇلنىڭ غەربىدىن تارتىپ ئېلى
ۋادىسىغىچە بولغان جايلار كۆزدە تۇتۇلىدۇ ئا ئارقىلىق تۈرك خانلىقىنىڭ ئوردىسىغا غەربىي تۈرك
خانلىقىنىڭ تالاس دەرياسى بويىدىكى ئوردىسى كۆزدە تۇتۇلىدۇ ئا ئېلىپ بارىدۇ ئۇنىڭدىن
كېيىن غەربكە قاراپ ماڭغاندا چۇ دەرياسىدىن ئۆتۈپ شەرقىي روما ئېمپىرىيىسىگە كاسپى دېڭىزىنىڭ
بويىغا بارىدۇ يوللارنىڭ يەنە بىرى ئوتتۇرا يول دەپ ئاتىلىدۇ بۇ يول تۇرپان قاراشەھەر كۇچار

قەشقەر ئارقىلىق ئۆتۈدۇ ۋە قەشقەردىن چىقىپ غەربكە قاراپ ماڭغاندا پامىر تاغلىرىدىن ئېشىپ پەرغانە تاشكەنت سەمەرقەنت كىيىپود بۇخارا مەرۋىدىن ئۆتۈپ ئىران ئارقىلىق كاسپىي دېڭىزىنىڭ بويىغا بارىدۇ ۋە يوللارنىڭ يەنە بىرى جەنۇبىي يول دەپ ئاتىلىدۇ ۋە بۇ يول پىچان خوتەن قاغالىق تاشقورغاندىن ئۆتۈپ پامىر تاغلىرىدىن ئېشىپ ۋاخان ئافغانىستاندا توخارىستان ئافغانىستان ئىيپتالىت ھازىرقى پاكىستان شىمالى ھىندىستان پامىيان ئافغانىستاندا كىيىپود سەمەرقەنتنىڭ غەربىي شىمالىدا ئارقىلىق شىمالىي ھىندىستانغا ئېلىپ بارىدۇ ۋە يەردىن غەربكە قاراپ يۈرگەندە كاسپىي دېڭىزىنىڭ بويىغا بارغىلى بولىدۇ ۋە ئۈچ يول بويىدىكى دۆلەتلەرنىڭ ھەربىرىنىڭ ئۆزلىرى ماڭىدىغان يوللىرى بولۇپ شىمالدىن جەنۇبقا قاتنايدۇ ۋە قۇمۇل تۇرپان پىچان غەربىي رايونغا بارىدىغان يوللارنىڭ دەرۋازىسى بولۇپ داشاتا بولسا ناھايىتى مۇھىم ئۆتكەل ۋە پىچۇي تەسۋىرلىگەن يوللار تۈرك خانلىقى دەۋرىدىكى ۋە خەلقئارا سودا يوللىرى بولۇپ بۇ يوللار غەربىي شەرقىي روما ئىمپېرىيىسىنىڭ پايتەختى كونستانتىنوپل ھازىرقى ئىستانبۇل دىن تارتىپ شەرقتە كۈرىيىگىچە ھازىرقى چاۋشيەنگىچە بارىدىغان يول ئىدى ۋە پىچۇيىنىڭ غەربىي رايونىدا يېڭى دۆلەتلەرنىڭ خەرىتىسى ناملىق ئەسىرىدە خاتىرىلەنگەن شىمالىي ئوتتۇرا جەنۇبىي يول دەپ ئاتالغان ئۈچ يولنىڭ ئاساسى لېنىنىسى ۋە تۈگۈنلىرى بولغان رايونلار كاسپىي دېڭىزىنىڭ شەرقىي ۋە شىمالىي قىرغاقلىرىدىكى جايلار ئوتتۇرا ئاسىيا ئافغانىستان تارىم ئويمانلىقى جۇڭغار ئويمانلىقى تۈرك خاقانلىقىنىڭ تېرىتورىيىسى ئىچىدە بولۇپ شۇ چاغدىلا تۈركلەر خەلقئارا سودا يولىنىڭ خوجايىنى ئىدى

ۋە شەرق مەلىكىسى توغرىسىدا تەھرىر

يېقىنقى يىللاردىن بېرى بەزى ئالىملار چەت ئەل ئالىملىرىمۇ بۇنىڭ ئىچىدە قەدىمكى خوتەننىڭ يىپەك توقۇمىچىلىقى ھەققىدە مۇلاھىزە يۈرگۈزگەندە تارىخى ئەمەلىيەتكە زادى ئۇيغۇن كەلمەيدىغان ئاتالمىش شەرق مەلىكىسى دەيدىغان رىۋايەتنى كۈتۈرۈپ چىقىپ خوتەنگە پىلە قۇرۇتىنىڭ ئۆزىنى شەرق مەلىكىسى جۇڭگو مەلىكىسىنىڭ ئېلىپ كەلگەنلىكى ئۇنىڭدىن بۇرۇن خوتەندە پىلىنىڭ يوق ئىكەنلىكىنى سۆزلەيدىغان بولۇپ قالدى ۋە رىۋايەتلەرنى راستقا ئايلاندۇرۇشقا ئۇرۇنىۋاتقانلار رەت قىلغىلى بولمايدىغان تارىخى پاكىتلاردىن كۆز يۇمۇپ خوتەنگە پىلە قۇرۇتىنىڭ ئۆزىنى مىلادىنىڭ ۋە يىللىرى خوتەن خاقانى ۋىجاييا جاۋا بۇددا دىنىغا ئېتىقاد قىلىدىغان خوتەن ئۇيغۇرلىرىنىڭ بوددىست ھىندىچە ئىسمى بولسا كېرەك ۋە غا ياتلىق بولغان جۇڭگو مەلىكىسى ئېلىپ كەلگەن شۇنىڭدىن كېيىن خوتەندە يىپەك توقۇمىچىلىقى پەيدا بولغان دىيىشىدۇ

ئۇلارنىڭ بىردىنبىر ئاساسلىنىدىغان دەسمايىسى جۇڭگو تارىخىدا ئۆتكەن مەشھۇر بۇددىست شۇەنجاڭ مىلادىنىڭ ۋە يىلى تۇغۇلۇچ ۋە يىلى ئۆلگەن ۋە يىلى ئۇلۇغ تاڭ دەۋرىدىكى غەربكە ساياھەت خاتىرىسى ناملىق ئەسىرىدىكى شەرق مەلىكىسى توغرىسىدىكى رىۋايەت

شۇەنجاڭ ھىندو بۇددىزىمىنى ئۆگىنىش ۋە تەتقىق قىلىش ئۈچۈن ھىندىستانغا بېرىپ ۋە يىلى مىلادىنىڭ ۋە يىلىدىن ۋە يىلىغىچە تۇرغان ۋە لويانغا قايتىپ كەلگەندىن كېيىن ئوتتۇرا ئاسىيا ھىندىستاندا كۆرگەن ۋە يىلىگەن ئاڭلىغانلىرىغا ئاساسلىنىپ ئۇلۇغ تاڭ دەۋرىدىكى غەربكە ساياھەت خاتىرىسى دېگەن ئەسەرنى يەنجى دېگەن كىشىنىڭ ياردىمى بىلەن تۈزۈپ چىققان

ۋە ئۇلۇغ تاڭ دەۋرىدىكى غەربكە ساياھەت خاتىرىسى ناملىق ئەسەرگە شۇەنجاڭنىڭ ئېيتىپ بېرىشى بويىچە ھىندى تىبەت رىۋايەتلىرى ئاساسىدا خوتەن خانى ۋىجاييا جاۋاغا ياتلىق بولغان شەرق مەلىكىسى جۇڭگو مەلىكىسى خوتەنگە كېلىدىغان چاغدا باش كىيىمىنىڭ ئىچىگە پىلە قۇرۇتىنىڭ ئۇرۇقىنى يوشۇرۇپ چېگرادىن ئۆتكەنمىش چېگرادىكىلەر مەلىكىنىڭ باش كىيىمىنى تەكشۈرۈشكە جۈرئەت قىلالىغان مەلىكە خوتەنگە كەلگەندىن كېيىن پىلىنى ئۆستۈرگەن ۋە بۇنى كۆرگەن ۋەزىرلەر خوتەن خانىغا بۇ قۇرۇتلارنى كۆيدۈرۈۋېتەيلى بولمىسا ئۇ ئەجدىرھاغا ئايلىنىشى مۇمكىن دەيدۇ ئەمما مەلىكە پىلە قۇرۇتىنى يوشۇرۇن ھالدا بېقىپ ئۆستۈرۈپ ئۇنىڭدىن چىققان يىپەكتىن شايى دۇردۇن توقۇپ كىيىم كېچەك تىكىپ كىيىپتۇ ۋە بۇنى كۆرگەن خوتەن خانى پىلە قۇرۇتنى ئۆستۈرۈشكە يول قويۇپتۇ

بۇ رىۋايەتنىڭ تارىخى ئەمەلىيەتكە زادى ئۇيغۇن كەلمەيدىغانلىقىنى ئىسپاتلاش ئۈچۈن مىلادىنىڭ ۋە يىلى خوتەن خانىغا ياتلىق قىلىنغان بولغان شەرق مەلىكىسى جۇڭگو مەلىكىسى پىلە قۇرۇتىنى خوتەنگە ئېلىپ كېلىشتىن ئاز دېگەندە ۋە يىلى بۇرۇن مىلادىدىن ئەسىر بۇرۇن خوتەندە يىپەك

توقۇمىچىلىقىنىڭ تەرەققىي قىلغانلىقىنى باۋرۇپادىكى رومالىقلارنىڭ خوتەندە توقۇلغان يىپەك ماللارنى ئەتىۋالاپ ئۇنىڭدىن كىيىم كېچەك كىيگەنلىكىنى شۇ چاغلاردا تېخى جۇڭگودىن چىقىدىغان يىپەك ماللارنى بىلمەيدىغانلىقىنى ئىسپاتلايدىغان باكىتلارنى كەلتۈرۈش ئارقىلىق خوتەنگە بىلە قۇرۇتىنىڭ ئۇرۇقىنى شەرق مەلىكىسى ئېلىپ كەلگەن دېگەن رىۋايەتنى رەت قىلىش لازىم

ئاتالمىش شەرق مەلىكىسى توغرىسىدىكى يالغان رىۋايەتنى رەت قىلىش ئۈچۈن قەدىمكى چاغلاردا رومالىقلارنىڭ جۇڭگونىڭ يىپەك ماللىرىنى تېخى بىلمىگەن ۋە ئۇنى كۆرمىگەن چاغدا ئەڭ دەسلەپ قايسى خەلقلەر توقىغان يىپەك ماللارنى بىلىدىغانلىقى ۋە ئۇ ماللاردىن كىيىم كېچەك كىيگەنلىكى توغرىسىدا مەلۇمات بېرىش ناھايىتى مۇھىم مەسىلە

قەدىمكى چاغدىكى يۇنان ۋە روما ئالىملىرىدىن كىتاس مىلادىدىن ۱۰۰ يىل بۇرۇن ئۆتكەن سىترا بون مىلادىدىن ۱۰۰ يىل بۇرۇن تۇغۇلۇپ مىلادىنىڭ ۱۰۰ يىلى ئالەمدىن ئۆتكەن خوبلىئوس ۋىيىگىلى مارۇ مىلادىنىڭ ۱۰۰ يىللىرى ئۆتكەن روما تارىخچىسى فىلوروس مىلادىنىڭ ۱۰۰ يىللىرى ئۆتكەن فىلىپپى مىلادىنىڭ ۱۰۰ يىلى تۇغۇلۇپ ۱۰۰ يىلى ئالەمدىن ئۆتكەن كىلاۋدى پىتولى مىلادىنىڭ ۱۰۰ ئەسىرلىرىدە ئۆتكەن قاتارلىقلار ئۆزلىرىنىڭ يازغان ئەسەرلىرىدە تارىم ئويمانلىقىدىكى ئۇيغۇرلارنىڭ يۇرتىنى خوتەننى ئاساس قىلغان يۇنان تىلىدا سىرىسلار دۆلىتى يىپەك دۆلىتى دەپ يېزىشقان

ياۋرۇپالىقلاردىن تۇنجى قېتىم يىپەك دۆلىتى سىرىسلار دۆلىتى توغرىسىدا مەلۇمات بەرگەن يۇنان ئالىمى كىتاس بولۇپ ئۇ مىلادىدىن ۱۰۰ يىل بۇرۇن سىرىسلار دۆلىتى دېگەن نامنى تىلغا ئالغان

يۇنان ئالىملىرىدىن سىرابون ساياھەت خاتىرىسى ناملىق ئەسىرىنى يازغاندا مىلادىدىن بىر ئەسىر بۇرۇن ئۇلۇغ ئىسىلاچى ئالىكاندىر ماكىدونىكى ئىسكەندەر زۇلقەرنەينىڭ مىلادىدىن ۱۰۰ يىل بۇرۇن ئالەمدىن ئۆتكەن مەشھۇر سەركەردىسى ئۇنىسكىر يىخوسنىڭ خاتىرىسىدىن پايدىلانغان ھىندىستانغا كەلگەن ئۇنىسكىر يىخوس ئۆزى يازغان خاتىرىدە ئۇيغۇرلارنىڭ ئانا يۇرتى بولغان تارىم ئويمانلىقىنى سىرىسلار دۆلىتى يىپەك دۆلىتى دەپ يازغان سىرىسلار دۆلىتى يىپەك دۆلىتى توغرىسىدا يۇنان ۋە روما يازغۇچىلىرى ئىچىدىن مىلا پىلىپپى مارىسىللىئوس پىتولى قاتارلىقلارنىڭ بەرگەن مەلۇماتى بىرقەدەر تەپسىلىراق ۋە ئېنىقراق

روما يازغۇچىسى مىلا مىلادىنىڭ ۱۰۰ يىللىرى ئۆتكەن ئاسىيانىڭ شەرقىدە ھىندىلار سىرىسلىقلار سىتسىلىكلەر ياشايدۇ ھىندىلار بولسا جەنۇبتا سىتسىلىكلەر بولسا ئەڭ شىمالدا سىرىسلار بولسا مانا شۇ ئىككىسىنىڭ سىتسىلىكلەر بىلەن ھىندىلار ئا ئوتتۇرا قىسمىدا ياشايدۇ سىرىسلىقلار دۇنيادا تەڭدىشى تېپىلمايدىغان سەمىمى سادىق ئادەملەر ئۇلار سودا ئىشلىرىغا ئۇستا بولۇپ سودا قىلغاندا يۈزمۇيۈز تۇرۇپ سۆزلەشمەيدۇ ماللىرىنى قۇملۇققا قويۇپ قويۇپ كەينىنى قىلىپ تۇرىدۇ دەپ يازىدۇ مىلانىڭ سىرىسلىقلار توغرىسىدا بەرگەن مەلۇماتى ئەمەلىيەتكە دەلمۇدەل ئۇيغۇن كېلىدۇ بۇنىڭدا دىققەت قىلىشقا ئەرزىيدىغان ئۈچ مۇھىم نۇقتا بار ۱۰۰ مىلا ئېيتقاندەك ھىندىستان سىرىسلىقلار ئۇيغۇرلار ئا نىڭ يۇرتى تارىم ئويمانلىقىنىڭ جەنۇبىغا جايلاشقان ۱۰۰ مىلا سىرىسلىقلار سودا قىلغاندا يۈزمۇيۈز تۇرۇپ سۆزلەشمەيدۇ مالنى قۇملۇققا قويۇپ قويۇپ كەينىنى قىلىپ تۇرىدۇ دەيدۇ بۇنداق ئەھۋال قەدىمكى چاغلاردا تۈركى خەلقلىرىدە ئادەتكە ئايلىنىپ كەتكەن ئىلىسىز سۇدانى كۆرسىتىدۇ ۱۰۰ مىلا سىرىسلىقلار مالنى قۇملۇققا قويىدۇ دەيدۇ ۱۰۰ مىلا ئېيتقان قۇملۇق تارىم ئورمانلىقىدىكى قۇملۇق چۆلىنى كۆرسىتىدۇ جۇڭگونىڭ ئاساسى تېررىتورىيىسى بولغان ئوتتۇرا تۈزلەڭلىكتە قۇملۇق چۆل يوق بۇنى جۇغراپىيىدىن ئاددى ساۋادى بار ئادەملەرنىڭ ھەممىسى بىلىدۇ

تەبىئەتشۇناس رىم يازغۇچىسى پىلىپپى تەبىئەت تارىخى ناملىق ئەسىرىدە سىرىس دۆلىتى يىپەك دۆلىتى توغرىسىدا مەزمۇنى مىلا بەرگەن مەلۇماتقا ئوخشايدىغان مەلۇمات بېرىدۇ پىلىپپى مۇنداق دەپ يازىدۇ ۱۰۰ سىرىسلىقلارنىڭ ئورمانلىرىدىن يىپەك چىقىدۇ دۇنياغا مەشھۇر ۱۰۰ ئۇلار كىمخاپ تاۋاق دۆردۈن توقۇپ روماغا ئېلىپ بېرىپ ساتىدۇ ۱۰۰ سىرىسلىقلار مۇلاھىم تارىتىنچاق كېلىدۇ ۱۰۰ پىلىپپى يەنە مۇنداق دەپ يازىدۇ ۱۰۰ سىرىسلىقلار بوي تۇرقى جەھەتتە

ئادەتتىكى ئادەملەردىن ئېگىز چاچلىرى قىزىل كۆزلىرى كۆك ئاۋازلىرى جاراڭلىق كېلىدۇ ۋە چەتتىن بارغانلار ئۇلارنىڭ تىلىنى بىلمەيدۇ ۋە شۇنىڭ ئۈچۈن ئۇلار بىلەن سۆھبەتلىشەلمەيدۇ ۋە چەتتىن بارغانلار ماللىرىنى مەلۇم دەريانىڭ شەرقى قىرغىقىغا ئېلىپ بېرىپ سىرىسلىقلارنىڭ ماللىرىنىڭ يېتىغا قويىدۇ ۋە ئەسلىدە بېكىتىلگەن باھا بويىچە مال ئالماشتۇرۇلىدۇ ۋە ۋە پىلىپپىنىڭ مەلۇماتىدىن قارىغاندا سىرىسلىقلارنىڭ يىپەك ماللىرى رومغا ئېلىپ بېرىلىپ سېتىلىدىكەن ۋە ئۇنىڭ ئۈستىگە پىلىپپىنىڭ سىرىسلىقلارنىڭ ئېرقى خۇسۇسىيەتلىرى توغرىسىدا بەرگەن مەلۇماتى ناھايىتى يۇقىرى قىممەتكە ئىگە ۋە بۇ ئۇيغۇرلارنىڭ ئاق تەنلىك ئېرققا مەنسۇپ ئىكەنلىكىنى ئىسپاتلايدۇ ۋە جۇڭگونىڭ قەدىمكى تارىخچىلىرىمۇ ئېرقى جەھەتتىن ئۇيغۇرلارغا بەكمۇ يېقىن بولغان ئۇيغۇرلارنى كۆك كۆز قىزىل چاچ ۋە ۋە دەپ يازغان بولسا قىرغىزلارنى ۋە چىرايى ئاق سۈزۈك قىزىل چاچ كۆزلىرى كۆك ۋە ۋە دەپ يازغان ۋە پىلىپپىنى رىم ئات سۆڭەكلىرىنىڭ ئەيشى ۋە ئىشرەت كەپ ۋە ساپاغا بېرىلىپ تۇرمۇشتا چىرىكلىشىپ بايلىقلارنى ھەددىدىن ئارتۇق بۇزۇپ چېچىپ ئەخلاقى جەھەتتە بەكمۇ بۇزۇلۇپ كەتكەنلىكى ئۇلارنىڭ كىيىدىغان كىيىملىرىنىڭ سىرىسلەر دۆلىتىدىن كېلىدىغان كىمخاپ ئاۋاز ۋە دۇردۇنلاردىن تىكىلىدىغانلىقى سىرىسلار دۆلىتىدىن سېتىپ ئالىدىغان يىپەك ماللار ئۈچۈن رىم تىللىرىنىڭ ئالتۇن پۇللىرىنىڭ ئا ۋە سىرىسلىقلارنىڭ قولىغا چۈشۈپ كېتىدىغانلىقى توغرىسىدا ھەسرەتلىنىپ مۇنداق دەپ يازغان ئىدى ۋە دۆلىتىنىڭ تىللىرىدىن ھىندىستان سىرىسلار دۆلىتى ۋە ئەرەپ يېرىم ئارىلى قاتارلىق ئۈچ دۆلەتكە ھەر يىلى ئاز دېگەندە يۈز مىليون سىتىر كىيىم رىم تىللىرى ئېقىپ كېتىدۇ ۋە مانا مۇشۇ پۇللار دۆلىتىمىدىكى ئەرلەر بىلەن ئاياللار ئاق سۆڭەكلەرنى دىمەكچى ۋە ۋە بۇزۇپ چېچىپ خەجلىشى ئۈچۈن كېتىدۇ ۋە ۋە پىلىپپىنىڭ تەبىئەت تارىخى ۋە دىكى مەلۇماتقا ئاساسلانغاندا روم ئاق سۆڭەكلىرى ئۆزلىرىنىڭ ئەيشى ۋە ئىشرەت كەپ ۋە ساپالىق تۇرمۇشىنىڭ ئېھتىياجىغا لازىم بولىدىغان يىپەك ماللارنى سىرىسلىقلاردىن ئالغان بولسا دورا ۋە ۋە ئۈنچە ۋە ياقۇتلارنى ھىندىستاندىن مەرۋايىتلارنى ئەرەبىستاندىن ئالغان ۋە

يۇقىرىدا ئېيتىلغاندەك ھەر يىلى روم پۇلىدىن يۈز مىليون سىرىسلىرىكىمىز رىم تىللىرى روم ئاق سۆڭەكلىرىنىڭ ئېھتىياجى ئۈچۈن سىرىسلىقلاردىن سېتىپ ئالىدىغان يىپەك ماللار ھىندىستاندىن ۋە ئەرەبىستاندىن ئالىدىغان دورا ۋە ۋە ئۈنچە ۋە ياقۇت مەرۋايىتلار ئۈچۈن سەرپ بولغان يۈن ئالىمى كىلاۋدى پىتۇلىيىمى ۋە جۇغراپىيە ناملىق ئەسىرىدە سىرىسلار دۆلىتى يىپەك دۆلىتىنىڭ تەبىئى شاراىتى قانداق خەلقلەر ياشايدىغانلىقى توغرىسىدا مۇنداق دەپ يازىدۇ ۋە سىرىسلار دۆلىتىنىڭ غەربىي چېگرىسى سىسىيە بولۇپ ئۇ ئىمماۋىس ۋە تېغىنىڭ سىرىدا شىمالى چېگراسى نامسىز يەر ۋە شەرقى چېگراسى نامسىز يەر ۋە جەنۇبىي بولسا ھىندىستاندىكى گانگى دەرياسىنىڭ شەرقىي قىرغىقى بىلەن چېگرالىنىدۇ ۋە پىتۇلىيىمى سىرىسلار دۆلىتىنىڭ ئەتراپىنى ئوراپ تۇرىدىغان تاغلار توغرىسىدا مۇنداق دەپ يازىدۇ ۋە سىرىسلار دۆلىتىنىڭ تۆت تەرىپىنى تاغلار ئوراپ تۇرىدۇ ۋە ئۇنىڭ تېرىتورىيىسى ئىچىدە ئىككى چوڭ دەريا ئاقىدۇ ۋە دەريالارنىڭ بىرى ئىچىسى ئۇيغۇرداس ۋە دەرياسى بولۇپ ئۇ ئاۋشائىستان ۋە ئاسمىران تېغىدىن ئىبارەت ئىككى مەنبەدىن باشلىنىدۇ ۋە دەريالارنىڭ ئىككىنچىسى باۋتىس دەرياسى بولۇپ ئۇكاسىيان ۋە ئوتتۇرۇ كورخۇس تېغىدىن ئىبارەت ئىككى مەنبەدىن باشلىنىدۇ ۋە يۇقىرىدا تىلغا ئېلىنغان ئىككى دەريانىڭ ئالدىنقىسى ئاقسۇ ياكى قەشقەر دەرياسى كېيىنكىسى ياركەنت ۋە زەرەپشان ياكى قارىقاش دەرياسىدىن باشقا دەريا ئەمەس ۋە

پىتۇلىمى ئۇيغۇرداس دەرياسىنىڭ بويىدا ئۇيغۇرداس دۆلىتى بار دېگەن پىتۇلىمىنىڭ ئۇيغۇرداس دېگىنى دەل ئۇيغۇرلارنىڭ يۈن تەلەپپۇزىدا ئېيتىلىشى خالاس ۋە يۈن ئالىمى مارىسىلىخوس مىلادىنىڭ ۋە ۋە بىلى ياشىغان تارىخنامە ئاتلىق كىتابىدا ۋە شەرقتە سىرىسلەر ئېلى بار ئۇنىڭ ئەتراپىنى ئېگىز تاغلار ئوراپ تۇرىدۇ ۋە بۇ تاغلار بىر تۇتاش سوزۇلۇپ تەبىئى تۈسۈقنى شەكىللەندۈرىدۇ ۋە سىرىلىقلار شۇنىڭ ئىچىدە ياشايدۇ ۋە ئۇلارنىڭ يېرى تەكشى كەڭتاش ۋە باي غەربتە سېستىيە بىلەن چېگرالىنىدۇ ۋە شەرقىي بىلەن شىمالدىن ئىبارەت ئىككى تەرىپى چۆللۈك تاغلىرىنىڭ ئۈستى تەڭرى تاغلىرى بىلەن پامىر تاغلىرى كۆزدە تۇتۇلسا كېرەك ۋە بىلى بويى قار بىلەن قاپلىنىپ تۇرىدۇ ۋە جەنۇبىي چېگراسى ھىندى ۋە گانگى دەرياسىغىچە بارىدۇ ۋە تاغلىرىنىڭ ھەممىسى ئېگىز يوللىرى تىك قىيالىق تەڭرى بۈگرى كېلىدۇ ۋە تاغلارنىڭ ئارىسى تۈزلەڭلىك ئۇنىڭ تېرىتورىيىسى ئىچىدە ئۇيغۇرداس ۋە باۋتىس دەرياسىدىن ئىبارەت ئىككى دەريا ئاقىدۇ ۋە سىرىسلەر ئىچ ياشايدۇ ۋە ھەربىي قورال يارق تۇتمايدۇ ۋە زادى ئۇرۇش قىلمايدۇ ۋە مۇلاھىم ياۋاش

قوشنا دۆلەتلەرنى پاراكەندە قىلمايدۇ ۋە ئىقلىمى مۆتىدىل ھاۋاسى ساپ پاكىز ئاسماندا بۇلۇت كۆپ بولمايدۇ ۋە قاتتىق بوران چىقمايدۇ ۋە ئورمانلىق ئىنتايىن كۆپ ئورمانلىقتا ماڭسا ئاسماننى كۆرگىلى بولمايدۇ ۋە مەرسىملىتىس يەنە مۇنداق دەپ يازىدۇ ۋە سىرىسلىقلار ئاددى ۋە ساددا ياشاشقا ئادەتلەنگەن ۋە ئۇلار خالى جايىدا ئولتۇرۇپ كىتاب ئوقۇپ كۈن ئۆتكۈزۈشنى ياخشى كۆرىدۇ ۋە كىشىلەر بىلەن بېرىش كېلىش قىلىشنى ئانچە ياقتۇرمايدۇ ۋە چەت ئەللىكلەر چېگرادىكى دەريادىن ئۆتۈپ ئۆيەرگە يىپەك ياكى باشقا مال ئالغىلى بارسا كۆزلىرى بىلەن بىر بىرىگە بېقىشى پىلا باھاسىنى توختىتىدۇ ۋە گەپلەشمەيدۇ ئۇلارنىڭ بىر بايلىقى مول باشقىلارغا ئېھتىياجى چۈشمەيدۇ ۋە يۇقىرىدا يۇنان ۋە رىم ئالىملىرىنىڭ خاتىرىلىرىدىن كەلتۈرگەن پاكىتلاردىن تۆۋەندىكى خۇلاسىنى چىقىرىش مۇمكىن ۋە

مىلادىدىن ۋە يىل بۇرۇنقى ۋاقتىدىن تارتىپ ياۋرۇپالىقلار ۋە يۇنان ۋە رىم تارىم ۋادىسىدىكى ئۇيغۇرلار ئېلىنى يىپەك ئىلى سىرىسلەر ئېلى دەپ تونىغان ۋە

يۇنان ۋە رىم ئالىملىرى تارىم ئورمانلىقىنىڭ تەبىئىي شارائىتى ئاغلىرى دەريالىرى ئورمانلىرى جۈللىرى ئېقىمى ئۇنىڭغا چېگرالىنىدىغان دۆلەتلەر ھەققىدە ئاساسەن توغرا مەلۇمات بەرگەن ۋە

يۇنان ۋە رىم ئالىملىرى ئەڭ قەدىمكى چاغلىرىدىن تارتىپ ياۋرۇپالىقلارنىڭ تارىم ئويمانلىقىدىكى ئۇيغۇرلارنىڭ يىپەك ماللىرىنى ئىستىمال قىلغانلىقىنى كۈچلۈك پاكىتلار ئارقىلىق ئېيتىق ۋە تەپسىلىي چۈشەندۈرگەن ۋە

يۇنان ۋە رىم ئالىملىرى تارىم ئويمانلىقىدا ياشىغان خەلقنىڭ ئۇيغۇر ئىكەنلىكىنى ئۇلارنى ئۆز نامى بىلەن ئۇيغۇرداس ئاتىغاندىن تاشقىرى ئۇلارنىڭ ئىرقى جەھەتتىن قايىسى ئىرققا مەنسۇپ ئىكەنلىكىنى مۇئەسسەسە قىلىپ بەرگەن ۋە

ئەگەر سىرىس ئېلى دەپ ئاتالغان تارىم ئويمانلىقىدا يىپەكچىلىك سانائىتى ئەڭ قەدىمكى چاغلاردىن تارتىپ مىلادىدىن نەچچە ئەسىر بۇرۇن تەرەققى قىلىمىغان بولسا جاھاننىڭ مەر مەر شەھرى دەپ ئاتالغان رىمدىكى روما ئاق سۆڭەكلىرىنىڭ يۇقىرى سۈپەتلىك يىپەك ماللارغا بولغان ئېھتىياجىنى قامدىيالىمىغان بولاتتى ۋە

ئۇيغۇرلارنىڭ قەدىمكى چاغلاردا يىپەك توقۇمىچىلىقىدا يۇقىرى سەۋىيىگە كۆتۈرۈلگەنلىكىنى ئىسپاتلايدىغان پاكىتلار ئاز ئەمەس ۋە ئىچكى ئۆلكىلەردىكى خەنزۇلار يىپەك توقۇمىچىلىقىدا ئۇيغۇرلارنىڭ توقۇمىچىلىقىنى ئارتۇقچىلىقىدىن ئۆگەنگەنلىكى بۇنىڭغا مىسال بولىدۇ ۋە يېقىنقى يىللاردا شىنجاڭنىڭ ھەرقايسى جايلىرىدىن ۋە ئەسلىدە ئىچكى ئۆلكىلەردە توقۇلغان يىپەك توقۇمىلار قېزىۋېلىندى ۋە بۇنداق يىپەك توقۇمىلاردىكى ئىسپەتەن كۆزگە كۆرۈنەرلىك تەرەققىيات شۇ بولغانكى شۇ چاغلاردا تۈز يوللۇق كىمخاپلاردىن تاشقىرى يەنە قىياش گۈللۈك ئارقىغىدىن گۈل چىقىرىلغان كىمخاپلارمۇ مەيدانغا كەلگەن ئارقاقتىن بۇ خىل گۈل چىقىرىش ئۇسۇلىنى خەن سۇلالىسى ۋاقتىدىلا مىلادىدىن بىرنەچچە ئەسىر بۇرۇن شىنجاڭدىكى قېرىنداش مىللەتلەر يۇڭ توقۇمىچىلىق ھۈنەرىدە قوللانغان ۋە ئوتتۇرا تۈزلەڭلىك رايونلىرى يىپەك توقۇمىچىلىقتا قوللانغان بۇ خىل توقۇش ئۇسۇلىنى كىمخاپلارنىڭ ئارقىغىدىن گۈل چىقىرىش ئۇسۇلىنى ئا شىنجاڭدىن ئۆگەنگەن بولسا كېرەك ۋە مانا شۇ پاكىت قەدىمكى چاغلاردا ئۇيغۇرلارنىڭ يىپەك توقۇمىچىلىقى ياكى يۇڭ توقۇمىچىلىقىدا بولسۇن يۇقىرى سەۋىيىگە كۆتۈرۈلگەنلىكىنى كۆرسىتىدۇ ۋە

بۇنىڭدىن تاشقىرى مىلادىنىڭ ۋە يىللىرى شەرق مەلىكىسى بىلەن قۇرۇلتىنىڭ ئۇرۇقىنى خوتەنگە ئېلىپ كەلگەن ئۇنىڭدىن بۇرۇن شىنجاڭ رايونىدا يىپەك يوق ئىدى ۋە دېگەن رىۋايەتنى رەت قىلىدىغان مۇنداق بىر پاكىتىمۇ بار ۋە يېقىنقى يىللاردا تۇرپان رايونىدا ئېلىپ بېرىلغان ئارخىئولوگىك قېزىشلەر ئارقىلىق قېزىۋېلىنغان قول يازمىلار ئىچىدە مىلادىنىڭ ۋە يىلىدا پىلە قۇرۇتىنى ۋە ئۆزىمە دەرىخىنى ئىجارىگە ئېلىش توغرىسىدا يېزىلغان ھۆججەت ئۇچرىدى ۋە يادىكارلىق ۋە بەت مانا بۇ پاكىت يىپەك مەلىكىسى شەرق مەلىكىسى مىلادىنىڭ ۋە يىللىرى بىلەن قۇرۇلتىنىڭ ئۇرۇقىنى خوتەنگە ئېلىپ كەلگەن دېگەن رىۋايەتنى رەت قىلىدۇ ۋە قەدىمكى چاغدا خوتەندىلا ئەمەس ھەتتا تۇرپان رايونىدىمۇ يىپەكچىلىك تەرەققىي قىلغانىدى ۋە

تۈركلەر يالغۇزلا ياۋرۇپا بىلەن سودا قىلىپ قالماستىن جۇڭگو بىلەنمۇ ناھايىتى كەڭ ھالدا سودا ئىشلىرىنى ئېلىپ بارغان ۋە تۈرك خانلىقى تەركىبىدىكى ئوتتۇرا ئاسىيانىڭ مۇھىم خانلىقلىرىدىن سەمەرقەند خانلىقى بۇخارا خانلىقى قاتارلىق خانلىقلار مىلادىنىڭ ۱۱۱۱ يىلىدىن ۱۱۱۱ يىلىغىچە بولغان ۱۱۱۱ يىل ئىچىدە جۇڭگوغا توققۇز قېتىم سودا ئەلچىلىرى ئەۋەتكەن ۋە تۈرك خاقانلىقى تەركىبىگە كىرگەن خانلىقلار يېرىم مۇستەقىل ھالدا بولۇپ بەزى خەلقئارا مۇناسىۋەتلەردىكى چوڭ ئىشلارنى قىلىشتا تۈرك خاقانىنىڭ رۇخسىتىنى ئالاتتى ۱۱۱۱

يۇقىرىدا ئېيتىپ ئۆتكىنىمىزدەك تۈركلەر بىلەن ئىران ساسانىلار سۇلالىسى ئارىسىدا بىرنەچچە قېتىم ئۇرۇشتىڭ يۈز بېرىشى خەلقئارا سودا يولىغا بولغان ھۆكۈمرانلىقنى تالىشىش ۋە خەلقئارا يىپەك سودىسىدىن كېلىدىغان پايدىنى قولغا كەلتۈرۈش ئۈچۈن بولغان بۇ كۆرەشتە شەرقىي روما بىلەن ئىتتىپاقداشلىق مۇناسىۋىتىنى ئورناتقان تۈركلەر ئۈستۈن چىققان ۱۱۱۱

ھەر يىلى دېگۈدەك نەچچە ئون مىليونلىغان رىم ئىملاسىغا سىرىسلەر ئېلىدىن يىپەك ماللارنى سېتىپ ئېلىشقا خېلىدىن بېرى چىقىدىغان رىم ھۆكۈمرانلىرى ۱۱۱۱ ئېمپىراتورلىرى ۱۱۱۱ يىلىدىن يىپەك چىقىرىپ ئۆزلىرىنىڭ ئېھتىياجىغا لازىم بولىدىغان كىمخاپ شايبى تاۋار دوردۇن قاتارلىق يىپەك ماللارنى ئۆزلىرى ئىشلەپچىقىرىش ئۈچۈن باش قاتۇرۇشقان ئىدى ۱۱۱۱

ئۇلارنىڭ بۇ ئارزۇ ۱۱۱۱ ئۆمىدىلىرى تۈرك خانلىقى دەۋرىدە ئەمەلگە ئاشتى ۱۱۱۱ بۇ توغرىدا يۇنان ئالىملىرى مۇنداق مەلۇمات بېرىدۇ ۱۱۱۱ ئەسىرنىڭ ئاخىرىدا ياشىغان يۇنان ئالىمى زوناراس ۱۱۱۱ تارىخنامە ۱۱۱۱ ناملىق ئەسىرىدە مۇنداق دەپ يازغان ئىدى ۱۱۱۱ بۇرۇن رومانلىقلار يىپەك ئىشلەپچىقىرىش ئۇسۇلىنى بىلمەيتتى ۱۱۱۱ يىپەكنى پىلە قۇرۇتىنىڭ قۇسىدىغانلىقىنى بىلمەيتتى ۱۱۱۱

۱۱۱۱ ئەسىرنىڭ ئاخىرىدا ياشىغان يۇنان ئالىمى تىئوخانۇس ئىسمى نامەلۇم بىر ئىرانلىقنىڭ پىلە قۇرۇتى ئۇرۇقىنى قاچان نەدىن قانداق ھىلە بىلەن ئوغۇرلۇقچە شەرقىي روما ئېمپىرىيىسىنىڭ ۱۱۱۱ مىلادىنىڭ ۱۱۱۱ يىلىدىن ۱۱۱۱ يىلىغىچە ھۆكۈم سۈرگەن ۱۱۱۱ ئېمپىراتۇرى ئۇلۇغ پوستىئاننىڭ ۱۱۱۱ ۋاقتىدا ۱۱۱۱ مىلادىنىڭ ۱۱۱۱ يىلىدىن ۱۱۱۱ يىلىغىچە ئېمپىراتۇر بولغان ۱۱۱۱ شەرقىي روماغا ئېلىپ بارغانلىقى ۋە شۇنىڭدىن كېيىن شەرقىي رومانلىقلار پىلە قۇرۇتىنى بېقىپ يىپەك ماللارنى ئىشلەپچىقىرىشنى يولغا قويغانلىقى توغرىسىدا مەلۇمات بېرىدۇ ۱۱۱۱ تىئوفانىس مۇنداق دەپ يازىدۇ ۱۱۱۱ ئېمپىراتۇر پوستىئاننىڭ ۱۱۱۱ ۋاقتىدا ئىرانلىق مەلۇم بىر ئادەم شەرقىي روماغا پىلە بېقىپ يىپەك ئىشلەپچىقىرىش ئۇسۇلىنى ئۆگەتكەن ۱۱۱۱ ئۇنىڭدىن بۇرۇن شەرقىي رومانلىقلار پىلە بېقىشنى بىلمەيتتى ۱۱۱۱ ھىلىقى ئىسمى نامەلۇم ئىرانلىق سىرىسلەر ئېلىدە ۱۱۱۱ يىپەك ئېلىدە ۱۱۱۱ ئۇزۇن تۇرغان ۱۱۱۱ ئۇ سىرىسلەر ئېلىدىن قايتىپ كېتىدىغان چاغدا پىلە قۇرۇتىنىڭ ئۇرۇقىنى يول ماڭغاندا ئىچى كاۋاك ھاسىسىنىڭ ئىچىگە يوشۇرۇن جايلاشتۇرغان ۱۱۱۱ ئاندىن كېيىن پىلە قۇرۇتىنىڭ ئۇرۇقىنى ئاشۇنداق ئۇسىلىق بىلەن شەرقىي روماغا ئېلىپ كەلگەن ۱۱۱۱ بۇ ئىرانلىق باھار كېلىش بىلەنلا پىلە قۇرۇتىنىڭ ئۇرۇقىنى ئۈزۈپ يوپۇرمىغىنىڭ ئۈستىگە قويغان بىرنەچچە كۈندىن كېيىن پىلە قۇرۇتى يوپۇرماقنى يەپ چوڭ بولۇپ بىر جۈپ قانات چىقارغان ئۇچىدىغان بولغان رومانلىقلار پىلە بېقىپ يىپەك چىقىرىشنى ئۆگەنگەندىن كېيىن پوستىئان تۈركلەرگە ۱۱۱۱ كۈنىستاننىڭ ۱۱۱۱ ئىستانبۇلغا كەلگەن تۈرك ئەلچىلىرىگە ئاپتور ۱۱۱۱ رومانلىقلارنىڭ پىلە بېقىپ يىپەك چىقىرىش ئۇسۇلىنى كۆرسەتكەندە تۈركلەر ھاڭ ۱۱۱۱ تاڭ قېلىپ چۈچۈپ كەتكەن ۱۱۱۱

تۈركلەر بىلەن شەرقىي روما ئارىسىدىن سودىدا تۈركلەر ئارقىلىق شەرقىي روماغا ئېلىپ بېرىلىدىغان ماللارنىڭ ئىچىدە ئاساسى سالىماقنى يىپەك توقۇلمىلىرى ئىگەللەيدىغانلىقى خوتەننى ئاساس قىلغان ئۇيغۇر يىپەكچىلىكىنىڭ ئەڭ قەدىمكى چاغلاردىن تارتىپ دۇنياغا مەشھۇرلىقى پىلە قۇرۇتى ئۇرۇقىنىڭ ۱۱۱۱ يىپەك مەلىكىسى ۱۱۱۱ توغرىسىدىكى رىۋايەت بويىچە مىلادىنىڭ ۱۱۱۱ يىلى جۇڭگودىن خوتەنگە كەلتۈرۈلگەنلىكىنىڭ يالغانلىقى پىلە قۇرۇتى ئۇرۇقىنىڭ سىرىسلەر ئېلى ۱۱۱۱ ئاساسەن خوتەن ۱۱۱۱ دىن شەرقىي روماغا ئىسمى نامەلۇم بىر ئىرانلىق راھىپ تەرىپىدىن مىلادىنىڭ ۱۱۱۱ يىلىلىرى ئوغۇرلۇقچە ئېلىپ بېرىلغانلىقى توغرىسىدىكى پاكىتلارنى يۇقىرىدا بىر ۱۱۱۱ بىرلەپ سۆزلەپ ئۆتۈم ۱۱۱۱ مېنىڭچە شۇ پاكىتلار يىتەرلىك بولسا كېرەك ۱۱۱۱

ئاخىرقى سۆز قەدىمكى چاغدىكى ئاسىيادىن ياۋرۇپاغا بارىدىغان خەلقئارا سودا يولى يالغۇزلا ئاسىيادىكى خەلقلەر بىلەن ياۋرۇپادىكى خەلقلەر ئارىسىدا ئىقتىسادى جەھەتتە قىممەتلىك تاۋارلارنى ئۆزئارا

ئالماشتۇرۇش رولىنى ئويناپلا قالماستىن بەلكى مەدەنىيەت جەھەتتە ئاسىيادىكى خەلقلەر بىلەن ياۋرۇپادىكى خەلقلەرنىڭ ئۆزئارا بىر ۋىزىيىنىڭ ئارتۇقچىلىقىنى ئۆگىتىپ شائىلىق مەدەنىيەت يارىتىشىمۇ ناھايىتى كۈچلۈك تۈرتكىلىك روللارنى ئوينىغان ۋىزىيىنىڭ خەلقئارا سودا يولىدا كارۋانلىرى ئەلچىلەر سەيياھلار غەربتىن شەرققە شەرقىدىن غەربكە موكىدەك ئۆتۈشۈپ تۇراتتى ۋىزىيىدە بولسا تاجاۋۇزچىلىق مەقسىتى بىلەن سەپەرۋەر قىلىنغان تۈمەنلىگەن قوشۇنلارمۇ سودا ئەلچىسى ياكى ئاددىي سودىگەر قىياپىتىگە كىرىۋالغان جاسۇسلارمۇ قاتناپ تۇراتتى ۋىزىيىدە غەرب بىلەن شەرق ئوتتۇرا ئاسىيا ئارقىلىق تۇتار ئالماشتۇرۇش ئىشلىرىنى يۈرگۈزگەندىن تاشقىرى مەخپىي ئاخبارات يىغىش ئىشلىرىنى قىلاتتى ۋىزىيىدە باشقا ئېسىپ ئۆتكۈنىمىز دەك مىلادىيىنىڭ ۋىزىيىلىرى ئىسمى نامەلۇم بىر ئىرانلىقنىڭ ئۇيغۇرلار يۇرتىدىن بىلە قۇرۇتتىنىڭ ئۇرۇقىنى ئوغرىلاپ مەخپىي ھالدا شەرقىي روماغا يەتكۈزۈپ بېرىپ يىپەك ئىشلەپچىقىرىشىدا ھۆكۈم سۈرگەن نەچچە مىڭ يىللىق سىرتىنىڭ ئىشلىرىنى ئېچىپ تاشلىغان ۋىزىيىدە شۇ ئىرانلىق بىلە قۇرۇتتىنىڭ ئۇرۇقىنى شەرقىي روماغا يەتكۈزۈپ بېرىشتىن بۇرۇن شەرقىي روما ئېمپىراتورى ئۇلۇغ پوستىنان مىلادىيىنىڭ ۋىزىيىلىرىنىڭ ۋىزىيىلىرى ئىسمى نامەلۇم بولغان ۋىزىيىدە شۇ مەسىلە توغرىسىدا سۆزلەشكەن پوستىنان ئەگەر ئىرانلىق راھىپ بىلە قۇرۇتتىنىڭ ئۇرۇقىنى سىرتىلەر ئېلىدىن ئوغرىلاپ ئېلىپ كېلىدىغان بولسا ئۇنىڭغا ناھايىتى قىممەت باھالىق ئىنئام ۋىزىيىدە بېرىدىغان بولغان ۋىزىيىدە

ئېھتىمال ئىرانلىق راھىپ خىرىستىيان مۇرىدى بولغانلىقى پوستىناندىن ئالىدىغان قىممەت باھالىق ئىنئامغا قىزىققانلىقى ئۈچۈن سىرتىلەر ئېلىدىن بىلە قۇرۇتتىنىڭ ئۇرۇقىنى ئوغرىلاپ شەرقىي روماغا يەتكۈزۈپ بەرگەن مانا مۇشۇ ۋەقەدىن تەخمىنەن ۋىزىيىل بۇرۇن مىلادىيىنىڭ ۋىزىيىلى غەربتىڭ سۈزۈك رەڭلىك شىشە ياساشتىكى مەخپىي سىرتىنى ئاق ھون سودىگەرلىرى ئۇلۇغ ياۋچىلار جۇڭگوغا يىلدۈرۈپ قويغان ئۇنىڭدىن بۇرۇن خەنزۇلار رەڭلىك شىشە ياساشنى بىلمەيتتى ۋىزىيىدە رەڭلىك شىشەنى ناھايىتى يۇقىرى باھادا غەربتىن سۈرىيىدىن سېتىپ ئېلىشقا مەجبۇر ئىدى شۇنىڭ ئۈچۈن خەنزۇلار ئۇزۇندىن بېرى رەڭلىك شىشە ياساشنىڭ سىرتىنى غەربتىن بىلىپ ئېلىشقا ئۇرۇنۇپ كەلگەنىدى ۋىزىيىدە بۇنداق ئۇرۇش مىلادىيىنىڭ ۋىزىيىلى ياۋچىلارنىڭ ياردىمى بىلەن ئەمەلگە ئاشتى ۋىزىيىدە

بۇ ئىشقا مۇناسىۋەتلىك تارىخى پاكىتلار مۇنداق ۋىزىيىمىلى سۇلالىلەر تارىخىدىكى خاتىرىگە ئاساسلانغاندا شىمالى ۋېي خانلىقى مىلادىيىنىڭ ۋىزىيىلىدىن ۋىزىيىلىغىچە ھۆكۈم سۈرگەننىڭ خانى تۇباناۋنىڭ ۋاقتىدا مىلادىيىنىڭ ۋىزىيىلىدىن ۋىزىيىلىغىچە خان بولغان مىلادىيىنىڭ ۋىزىيىلى ئۇنىڭ پايتەختىگە كەلگەن ئاق ھون سودىگەرلىرى ئۇلۇغ ياۋچىلار ئاغدىن دورا ئېلىپ كېلىپ ئۇنى ئېرىتىپ رەڭلىك شىشە ياسىغان بۇ كىشىلەر غەربتىڭ رەڭلىك شىشەلىرىدىنمۇ پاقىراق چىرايلىق چىققان ۋىزىيىدە رەڭلىك شىشەنى كۆرگەنلەر ھېران قىلىشىپ ئىلاھى شىشەلەر دىيىشكەن ئاق ھون سودىگەرلىرى رەڭلىك شىشە ياساشنى خەنزۇلارغا ئۆگەتكەن شۇنىڭدىن باشلاپ سۈرىيە يۇنانلىقلارنىڭ رەڭلىك شىشەنى مونوپولىيە قىلىۋېلىش ھوقۇقى پاقىلىتىپ كەتكەن قەدىمكى تارىخىي پاكىتلار بويىچە ھۆكۈم قىلغاندا بىرەر مىللەت ياكى خەلقنىڭ ئىجاد قىلغان بىر خىل تېخنىكىسى غەرب ئەللىرىدە پۈتۈنلەي قەتئىي مەخپىي ئىدى شۇنىڭغا قارىغاندا تۇباناۋ شىمالى ۋېي خاندانلىقىنىڭ پايتەختى داتۇڭغا كەلگەن سودىگەرلەرنىڭ رەڭلىك شىشە ياساش تېخنىكىسىنى بىلىدىغانلىقىنى بىلىپ قالغان بولسا كېرەك ئەگەر ئەھۋال بىزنىڭ قىياسىمىزدىكىدەك بولىدىغان بولسا ئۇ چاغدا تۇباناۋ ئاق ھون سودىگەرلىرىگە نىسبەتەن بېسىم كۈچ ئىشلىتىپ ئۇلارنى رەڭلىك شىشە ياساش تېخنىكىسىنى ئۆگىتىشكە مەجبۇرلىغان ياكى ناھايىتى يۇقىرى باھالىق بەدەل بېرىشكە ۋەدە قىلىپ ئالىدىغان بولۇشى مۇمكىن ۋىزىيىدە ئىلغا ئېلىنغان ئىرانلىق راھىپ بىلەن ئاق ھون مىلادىيىنىڭ ۋىزىيىلىدىن ۋىزىيىلىغىچە ھۆكۈم سۈرگەن سودىگەرلىرى ماددى مەدەنىيەت ئىچىدە ناھايىتى ئېسىل قىممەتلىك بولغان يىپەك بىلەن رەڭلىك شىشەنى ئىشلەپچىقىرىشنىڭ سىرتىدىن بىلمەيدىغانلارغا مەلۇم قىلىپ قويغان مەدەنىيەت ئوغرىلىرى جاسۇسلىرى بولسىمۇ مەلۇم نۇقتىدىن قارىغاندا ئۇلار شەرقىي روما بىلەن جۇڭگونىڭ ماددى مەدەنىيىتىنى يۈكسەلدۈرۈشتە ناھايىتى چوڭ رول ئوينىغان ۋىزىيىدە

خەنزۇلار ئۇيغۇرلاردىن ۋە ئۇيغۇرلار ئارقىلىق ماددى ۋە مەنىۋى مەدەنىيەتكە دائىر نۇرغۇن ئېسىل قىممەتلىك بايلىقلارغا ئىگە بولغان جاڭ چيەن مىلادىيىنىڭ ۋىزىيىلى بۇرۇن ئوتتۇرا ئاسىياغا ئىككىنچى قېتىم كېلىپ كەتكەندىن كېيىن ئۇ ئۇيغۇرلار يۇرتىدىن ئۆزۈم ۋە بىدە ئېلىپ كەتكەن ئۆزۈم بىلەن بىدە پادىشاھ خەنۇددىنىڭ ناھايىتى قەدىرلەپ ئېتىبار بېرىشكە ئېرىشكەن پادىشاھ ۋىزىيىدە

ئوردىسىنىڭ ئەتراپىدا ئۈزۈملۈك باغلار بىدىلىكلەر پەيدا بولغان بولۇپمۇ بىدە ئاتنىڭ ئاساسلىق يەم خەشەكلىرىدىن بىرى بولۇپ ئات بېقىشقا ناھايىتى مۇھىم ئورۇندا تۇراتتى شۇ چاغلاردا خەنۇددى ھونلار بىلەن بولىدىغان ئۇرۇشلاردا ئاتلىق قوشۇننىڭ ناھايىتى مۇھىملىقىنى چوڭقۇر ھېس قىلغان ئۇ جەڭ ئاتلىرىنى كۆپلەپ ئۆستۈرۈشكە ئالاھىدە كۆڭۈل بۆلۈۋاتقان ئىدى جاڭ چيەن ئوتتۇرا ئاسىيادىن قايتىشىدا ئۈزۈم بىلەن بىدىلىدىن باشقا يەنە زىغىر قارامۇچ پىياز تۇرۇپ قوغۇن تاۋۇز كاۋا قاتارلىقلارنىڭ ئۇرۇقىنىمۇ ئېلىپ كەتكەن شۇنىڭدىن باشلاپ ئاشۇ نەرسىلەر جۇڭگودا تېرىلىشقا باشلىغان دەل شۇ چاغدا ياڭاق بىلەن ئانار كۆچىنىمۇ ئۇيغۇرلار يۇرتىدىن ئىچكىرىگە كەلتۈرۈلگەن خەنزۇلار مىلادىنىڭ ۱۱ ئەسىرىگىچە باختىدىن رەخ ئىشلەپچىقىرىشنى بىلمەيتتى پەقەت ۱۱ ئەسىردىلا كېۋەز ئۇرۇقى چىگىت تۇرپاندىن ئىچكىرىگە كەلتۈرۈلگەندىن كېيىنلا پاختا رەخت ئىشلەپچىقىرىش باشلانغان ئۇنىڭغىچە خەنزۇلار پاختا رەختلەرنى ئوتتۇرا ئاسىيادىن ۋە باشقا مەملىكەتلەردىن ئېلىپ كېلەتتى قەدىمكى چاغلاردا قۇنقاۋ پىيا بالابار قاتارلىق مۇزىكا ئەسۋابلىرى ئىراندىن جۇڭگوغا كىرگەن بولسا داپ نەي سۇناي قاتارلىق مۇزىكا ئەسۋابلىرى ئوتتۇرا ئاسىيادىن ئۇيغۇرلاردىن كىرگەن بولۇپمۇ سۈي سۇلالىسى ۱۱۱۱۱۱ تاڭ سۇلالىسى ۱۱۱۱۱۱ دەۋرىدە ئۇيغۇرلار جۇڭگو مۇزىكا سەنئىتىنىڭ تەرەققىياتىغا ئۈچمەس تۆھپىلەرنى قوشقان مىلادىنىڭ ۱۱۱۱۱ يىلى كۆك تۈرك خانلىقىنىڭ بىكە مەلىكەلىرىدىن ئاسىنا بىكە شىمالى جۇ سۇلالىسى ۱۱۱۱۱ ۱۱۱۱۱ نىڭ خانى جۇشۇەندىغا ياتلىق قىلىنغاندا تۈرك خاقانلىقىنىڭ پايتەختى ئۇتۇ كۈندىن چاڭئەنگە شىئەنگە ئاسىنا بىكە بىلەن بىللە سۇجاۋا ئاتلىق مەشھۇر مۇزىكا ئۇستازىمۇ كەلگەن ئۇ كۇچارلىق بولۇپ سۈي سۇلالىسى ۱۱۱۱۱۱ ۱۱۱۱۱۱ چاڭئەندە ئۇزۇن مۇددەت تۇرغان سۇجاۋا شۇ مەزگىلدە جۇڭگو مۇزىكا سەنئىتىنىڭ بەكمۇ تۆۋەن نامراتلىقىنى نەزەردە تۇتۇپ جۇڭگو مۇزىكىچىلىقىنىڭ مەزمۇنىنى بېيىتىش ئۇنىڭ سەنئىتىنى ناھايىتى يۇقىرى كۆتۈرۈش ئۈچۈن مۇكەممەل بولغان توققۇز يۈرۈش مۇزىكا سېستىمىسىنى بەرپا قىلغان ئۇلار تۆۋەندىكىچە

كۇچار مۇزىكىسى

قەشقەر مۇزىكىسى

بۇخارا مۇزىكىسى

سەمەرقەنت مۇزىكىسى

غەربىي لياۋ مۇزىكىسى

ھىندى مۇزىكىسى

كۆرىيە مۇزىكىسى

چىڭ مۇزىكىسى

لى خۇا مۇزىكىسى

بۇنىڭ ئىچىدە چىڭ مۇزىكىسى بىلەن لى خۇا مۇزىكىسى جۇڭگونىڭ ئەنئەنىۋى مۇزىكىسى ئىدى بۇنىڭدىن باشقا يەتتە خىل مۇزىكىنىڭ ئىچىدىن ھىندى مۇزىكىسى بىلەن كۆرىيە مۇزىكىسىنى ھېسابقا ئالمىغاندا قالغان بەش خىل مۇزىكا كۇچار مۇزىكىسىنى ئاساس قىلغان ئۇيغۇر مۇزىكىسى ئىدى

سۇجاۋا پىيا چېلىشقا ناھايىتى ئۇستا بولۇپ شۇ چاغدا جۇڭگودىن ئۇنىڭغا تەڭ كەلگەندەك بىرەر مۇزىكانت چىققان ئەمەس شۇڭا ئۇ مۇزىكا ئۇستازى دېگەن ھۆرمەتلىك نامغا ئىگە بولغان

جۇڭگو تاڭ سۇلالىسى دەۋرىگە كەلگەندە ۱۱۱۱۱۱ سۇجاۋا يارىتىپ بەرگەن توققۇز يۈرۈش مۇزىكا سېستىمىسى ئاساسىدا ۱۱۱۱۱ يىلى ۱۱ يۈرۈش مۇزىكا سېستىمىسىنى بەرپا قىلدى بۇلار تۆۋەندىكىچە ۱۱۱۱ كۇچار مۇزىكىسى ۱۱۱۱ قەشقەر مۇزىكىسى ۱۱۱۱ تۇرپان مۇزىكىسى ۱۱۱۱ غەربىي لياۋ مۇزىكىسى ۱۱۱۱ بۇخارا مۇزىكىسى ۱۱۱۱ سەمەرقەنت مۇزىكىسى ۱۱۱۱ كامبودزا مۇزىكىسى ۱۱۱۱ كۆرىيە

مۇزىكىسى ۱۱۱۱ يەن مۇزىكىسى ۱۱۱۱ چىڭ شاڭ مۇزىكىسى ۱۱۱۱ مانا شۇ ئون يۈرۈش مۇزىكا سېستىمىسى ئىچىدە ئالتە خىل مۇزىكا ۱۱۱۱ بۇنىڭغا تۇرپان مۇزىكىسى قوشۇلغان ۱۱۱۱ كۇچار مۇزىكىسىنى ئاساس قىلغان ئۇيغۇر مۇزىكىسى ئىدى ۱۱۱۱ بۇنىڭ ئىچىدىكى غەربىي لياۋ مۇزىكىسىمۇ مەلۇم دەرىجىدە خەنزۇ مۇزىكىسىنىڭ تەسىرىگە ئۇچرىغان ھون مۇزىكىسى بولۇپ ۱۱۱۱ قەدىمكى ئۇيغۇر مۇزىكىسى ئىدى ۱۱۱۱ بۇنىڭدىن تاشقىرى كۇچار ئۇسۇلىنى ئاساس قىلغان ئۇيغۇر ئۇسۇل سەنئىتىمۇ بۇددا سەنئىتىمۇ ۱۱۱۱ ئاساسەن ھەيكەلئاراشلىق ۋە رەسساملىق ۱۱۱۱ خەنزۇلارنىڭ ھەيكەلئاراشلىق ۋە رەسساملىق سەنئىتىگىمۇ كۈچلۈك تەسىر قىلغان ۱۱۱۱ بۇنىڭغا دۇڭخۇاڭ مىڭ ئۆيىدىكى ھەيكەللەر نام سىزما رەسىملىرى ئىسپات بولىدۇ ۱۱۱۱ شۇنىمۇ ئېيتىپ ئۆتۈش كېرەككى ۱۱۱۱ تەسىرنىڭ باشلىرىدا خوتەنلىك ئۇيغۇر رەسسامى يۇچىزىنىڭ تاڭ سۇلالىسى پادىشاھى لى شىمىنىڭ ۱۱۱۱ ۱۱۱۱ ۱۱۱۱ تەكلىۋىگە بىناەن شىئەنگە كېلىپ ساكياۋىنىڭ تىپىك سۈرىتىنى سىزىپ بەرگەن ۱۱۱۱ جۇڭگو رەسساملىرى بۇددا رەسسامچىلىقىدىكى رەسىم سىزىش سەنئىتى ۋە غەرب ئەللىرىدىكى كىشىلەرنىڭ رەسىمىنى سىزىش سەنئىتىنى ئۇنىڭدىن ئۆتكەن ۱۱۱۱ چۈنكى يۇچىزىنىڭ رەسسامچىلىقتا ۱۱۱۱ غەرب ئۇسلۇبىدىكى رەسسامچىلىقتا ۱۱۱۱ تەڭشى يوق رەسسام ئىدى ۱۱۱۱ جۇڭگونىڭ قەدىمكى چاغدىكى مەنىۋى مەدەنىيەتنىڭ ۱۱۱۱ پەلسەپە بىلەن ئەدەبىياتىنىڭ ۱۱۱۱ بېيىشى ۋە يۈكسۈلۈشىنى ئۇيغۇرلارنىڭ قوشقان ئۆچمەس تۆھپىسىدىن ئاجرىتىپ قاراش تولىمۇ بىمەنلىك بولىدۇ ۱۱۱۱ بۇددا دىنى ئىكەن دەسلەپ جۇڭگوغا تارقىلىشتىن بۇرۇن ئۇيغۇرلار ئارىسىدا يىلتىز تارتقان ئىدى ۱۱۱۱ ئۇيغۇر ئىچىدىن چىققان مەشھۇر بۇددىست راھىيلار ۱۱۱۱ تەسىردىن باشلاپ بۇددا دىنىنى جۇڭگوغا تونۇشتۇرۇشقا كىرىشكەن ۱۱۱۱ بۇنىڭغا كۇچارلىق ئۇلۇغ بۇددىست پەيلاسۇپ ۋە مەشھۇر تەرجىمان شائىر كوماراجىۋانى مىسال كەلتۈرۈش يېتەرلىك ۱۱۱۱ كوماراجىۋا مىلادىنىڭ ۱۱۱۱ يىلى تۇغۇلۇپ ۱۱۱۱ يىلى ئالەمدىن ئۆتكەن ۱۱۱۱ كىچىك ۋاقتىدا دادىسىغا ئەگىشىپ ھىندىستانغا بارغان ۱۱۱۱ ئۇ ھىندىستاندا كۆپ يىللار تۇرۇپ بۇددىزىم ئەقىدىلىرىنى تىرىشىپ ئۆگەنگەن ۱۱۱۱ شۇ چاغلاردا بۇددىزىم ئەلىماھىدا ماخىيانا ۋە خىنپايانا دەپ ئاتىلىدىغان چوڭ ئىككى مەزھەپ ئىككى ئېقىم بار ئىدى ۱۱۱۱ كوماراجىۋا بۇ ئىككى چوڭ مەزھەپ ئىچىدىن خىنپايانا مەزھىپىنى قوبۇل قىلغان ۱۱۱۱ ئۇ ھىندىستاندىن قايتىپ كېلىۋاتقان چاغدا قەشقەردە شورى ئاساما ئاتلىق بۇددا راھىيىغا يولۇققان ۋە ئۇنىڭدىن ماخىيانا مەزھىپىنى ئۆگىنىپ بۇرۇن قوبۇل قىلغان خىنپانا مەزھىپىدىن ۋاز كەچكەن ۱۱۱۱ كوماراجىۋا قەشقەردىن ئۆتۈپ ئاقسۇغا كەلگەندە ئاجايىپ بىر راھىيىغا يولۇققان ئۇ راھىپ ئۆزىنى دۇنيادا ئەڭداشسىز راھىپ ھېسابلاپ ھەمىشە ماخىتىپ ۱۱۱۱ ئەگەر بۇددا ئەقىدىلىرى بويىچە بىرەر كىشى مەن بىلەن مۇنازىرىلىشىپ مېنى يېڭىدىغان بولسا ئۇنداق كىشىگە بېشىمنى كېسىپ بېرىمەن ۱۱۱۱ دەيدىكەن ۱۱۱۱ كوماراجىۋا شۇ راھىپ بىلەن مۇنازىرىلىشىپ ئۇنى يېڭىپ قويىدۇ ۱۱۱۱ بۇ ۋەقە غەربتىكى بۇددا دۇنياسىنى زىلزىلىگە كەلتۈرىدۇ ۱۱۱۱ كوماراجىۋانىڭ داڭقى غەرب ئەللىرىگە تارقىلىدۇ ۱۱۱۱ بۇ ۋەقەدىن كۇچار خانى ناھايىتى چوڭ پەخىرلىشىش ھېس قىلىپ كوماراجىۋانىڭ ئالدىغا ئاقسۇغا كېلىپ ئۇنى ئىززەت ۱۱۱۱ ھۆرمەت بىلەن كۇچارغا ئېلىپ كېتىدۇ ۱۱۱۱ كوماراجىۋانى كۇچار دۆلىتىنىڭ پىرى ئۇستازى دەپ جاڭالايدۇ ۱۱۱۱ تارىختىن خەۋرى بار كىشىلەرگە مەلۇم بولغاندەك كوماراجىۋا مەلۇم سەۋەبلەر بىلەن مىلادىنىڭ ۱۱۱۱ يىلى ھازىرقى گەنسۇنىڭ ئۇۋىيغا كەلگەن ۱۱۱۱ ئۇ شۇ جايدا ۱۱۱۱ يىل تۇرغان ۱۱۱۱ كوماراجىۋا شۇ مەزگىلدە خەنزۇ تېزىقىنى ۱۱۱۱ ئىلىنى ۱۱۱۱ پۇختا مۇكەممەل چوڭقۇر ئۆگەنگەن ۱۱۱۱ شۇ چاغدىكى جۇڭگو تارىخىدا ۱۱۱۱ ئىككى جىن سۇلالىسى بىلەن ۱۱۱۱ شىمالى ۋە جەنۇبى سۇلالىلەر دەۋرى ۱۱۱۱ دەپ ئاتالغان ناھايىتى قالايمىقان ۱۱۱۱ ئاساسەن ئۇرۇش قالايمىقانچىلىقى ۱۱۱۱ بىر دەۋر ئىدى ۱۱۱۱ جۇڭگودىكى بەزى خانلىقلارنىڭ ئالىي ھۆكۈمرانلىرى بۇددا دىنىنىڭ نادان ۱۱۱۱ ساددا خەلقلەرنى ئاسانلا ئالداپ كېتەلەيدىغان پائىسىپ ئىدىيىسىدىن پايدىلىنىپ خەلقنى بىخۇتلاشتۇرۇپ ئۆزلىرىگە قارشى چىقمايدىغان يۇۋاش پۇقراغا ئايلاندۇرۇش ئۈچۈن ھەيئەتەرسىگە قارىماي بارلىق تىرىشچانلىقلارنى كۆرسىتىپ ۱۱۱۱ بۇددا دىنىنى تەشەببۇس قىلىۋاتقان ئىدى ۱۱۱۱ بۇددا دىنىغا كۈچلۈك تەرپدار بولغان كېيىنكى جىن خانلىقى ۱۱۱۱ ۱۱۱۱ ۱۱۱۱ نىڭ خانى ياۋشىيىن ۱۱۱۱ مىلادىنىڭ ۱۱۱۱ يىلىدىن ۱۱۱۱ يىلىغىچە خان بولغان ۱۱۱۱ مىلادىنىڭ ۱۱۱۱ يىلى كوماراجىۋانى تەكلىپ قىلىپ شىئەنگە ئېلىپ كەلگەن ۋە ئۇنى دۆلەتنىڭ پىرى ئۇستازى دەپ جاڭالىغان ۱۱۱۱ ياۋشىيىننىڭ يارىتىپ بەرگەن كەڭ ئىمكانىيىتىدىن پايدىلانغان ۱۱۱۱ كوماراجىۋا شىئەندىكى مەشھۇر بۇددا تىبابەتخانىلىرىنىڭ بىرىدە ۱۱۱۱ شاگىرتقا بۇددا ئەقىدىلىرىدىن دەرس بەرگەن ۱۱۱۱ ياۋشىيىن دائىم تىبابەتخانىغا بېرىپ ئۇنىڭ دەرسىنى ئاڭلىغان ۱۱۱۱ كېيىنكى چاغلاردا ئۇنىڭ شاگىرتلىرىدىن بىرقانچىسى ۱۱۱۱ دانىشمەن ۱۱۱۱ ئەۋلىيا ۱۱۱۱ دېگەن نامغا ئىگە بولغان ۱۱۱۱ كوماراجىۋا شىئەندە بۇددا ئەقىدىلىرىدىن دەرس ئۆتكەندىن تاشقىرى بۇددا نامىلاردىن ۱۱۱۱ جىلدىلىق ۱۱۱۱ پارچە كىتابنى قەدىمكى ھىندى تىلىدىن خەنزۇچىغا تەرجىمە قىلغان ۱۱۱۱ بۇنىڭدىن باشقا بەدىئىيلىكى ناھايىتى كۈچلۈك بولغان بۇددا رىۋايەتلىرىدىن ناھايىتى نۇرغۇن نەسەرلەرنى

قەدىمكى ھىندى تىلىدىن خەنزۇچىغا تەرجىمە قىلغان ۋېننىڭ قولىدىن چىققان تەرجىمە ئەسەرلەرنىڭ تىلى بەكمۇ راۋان مەزمۇنى چوڭقۇر بولسىمۇ چۈشىنىشلىك بولغان كوماراجىۋانىڭ دىن پەلسەپە ئەدەبىيات ساھەسىدىكى پائالىيىتى جۇڭگو بۇددىزىم پەلسەپىسىنىڭ ۋە ئەدەبىياتىنىڭ تەرەققىياتىغا ناھايىتى كۈچلۈك تەسىر كۆرسەتكەن ۋېننىڭ ئۈچۈن ئۇ ئۇلۇغ بۇددىست پەيلاسوپ داڭلىق تەرجىمان ئالانتلىق شائىر دېگەن نامغا ئىگە بولغان ۋە خۇلاسە قىلىپ ئېيتقاندا قەدىمكى چاغدىن تارتىپ ۋېننىڭ ئەسىرىگە ۋېننىڭ ئۇلۇغ ساياھەتچى ماگېلان غەرب بىلەن شەرق ۋە شەرق بىلەن غەرب ئارىسىدىكى دېڭىز ئوكيان يولىنى ئاچقۇچى ۋېننىڭ ئاسىيا بىلەن ياۋرۇپا ئارىسىدىكى خەلقئارا قاتناش يولى ئاتالمىش يىپەك يولى يالغۇزلا غەرب بىلەن شەرق ئەللىرى ئارا سودا ئارقىلىق ئىقتىساد ئالماشتۇرۇش يولى بولۇپلا قالماستىن مەدەنىيەت ئالماشتۇرۇش ئارقىلىق شەرق ئەللىرى بىلەن غەرب ئەللىرىنىڭ قەدىمكى ئەنئەنىۋى مىللەت مەدەنىيىتى ئاساسىدا شانلىق يۈكسەك مەدەنىيەت يارىتىشىدا ئالتۇن كۆۋرۈكلۈك رول ئوينىغان بولۇپمۇ بۇ ئۇلۇغ تارىخىي مۆجىزىدە ئوتتۇرا ئاسىيا خەلقىنى ئاساسىي ئۆگىتىش ۋە تونۇشتۇرۇش جەھەتتە رولىنى ئوينىغان

ئوتتۇرا ئاسىيا خەلقىنى ئۆز تارىخىنىڭ ئۇزاق داۋام قىلغان قەدىمكى باسقۇچلىرىدا ئىران ئەھمانلار سۇلالىسى مىلادىدىن ۋېننىڭ يىل بۇرۇنقى چاغدىن تارتىپ مىلادىدىن ۋېننىڭ يىل بۇرۇنقى چاغىگە ھۆكۈم سۈرگەن گىرىك باكتىرىيە پادىشاھلىقى مىلادىدىن ۋېننىڭ يىل بۇرۇنقى چاغدىن تارتىپ مىلادىدىن ۋېننىڭ يىل بۇرۇنقى چاغىگە ھۆكۈم سۈرگەن ياۋچىلار دۆلىتى بولغان توخارىستان مىلادىدىن ۋېننىڭ يىل بۇرۇنقى چاغدىن تارتىپ مىلادىدىن ۋېننىڭ يىل بۇرۇنقى چاغىگە ھۆكۈم سۈرگەن كوشات ئېمپىرىيىسى مىلادىدىن ۋېننىڭ يىل بۇرۇنقى چاغدىن تارتىپ مىلادىنىڭ ۋېننىڭ يىلىغىچە ھۆكۈم سۈرگەن ئاق ھون ئېمپىرىيىسى مىلادىنىڭ ۋېننىڭ يىلىدىن ۋېننىڭ يىلىغىچە ھۆكۈم سۈرگەن قاتارلىق دۆلەتلەرنىڭ قەدىمكى چاغدىكى شانلىق مەدەنىيىتىنى يارىتىشىدا قاتناشقان بولسا تۈرك خانلىقى دەۋرىدىكى ۋېننىڭ ۋېننىڭ ناھايىتى يۈكسەك مەدەنىيەتنى ياراتقۇچىلار قاتارىدىن ئۈستۈن ئورۇن ئالغان ئىدى